

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně, pod vedením školitele RNDr. Jiřího Vágnera, Ph.D., a že jsem všechny použité zdroje řádně citovala. Jsem si vědoma toho, že případné využití výsledků, získaných v této práci, mimo Univerzitu Karlovu v Praze je možné pouze po písemném souhlasu této univerzity. Svoluji k zapůjčení této práce pro studijní účely a souhlasím s tím, aby byla řádně uvedena v evidenci vypůjčovatelů.

V Praze dne 26/4/2009

podpis.....

Ráda bych poděkovala svému školiteli RNDr. J. Vágnerovi, Ph.D. za jeho rady a trpělivost. Tímto také vyjadřuji svůj vděk všem, kteří se účastnili mého výzkumu, za pomoc při psaní diplomové práce a za přínos v podobě informací, které laskavě zveřejnili.

PODPORA ROZVOJE POTENCIÁLU CESTOVNÍHO RUCHU V OLOMOUCKÉM KRAJI

Abstrakt

Cílem mé diplomové práce je analyzovat projekty na podporu cestovního ruchu v rámci SROP v Olomouckém kraji z hlediska jejich dopadu na rozvoj kraje. První část diplomové práce je zaměřena na rozbor předpokladů pro rozvoj cestovního ruchu v Olomouckém kraji. V závěru první části je cestovní ruch zhodnocen a jsou vysloveny návrhy na zvýšení efektivity jeho řízení do budoucna. V hlavní části diplomové práce je proveden kvalitativní výzkum zaměřený na rozmístění projektů na podporu cestovního ruchu v kraji a na reálné dopady projektů na rozvoj cestovního ruchu v kraji.

Klíčová slova: cestovní ruch, předpoklady cestovního ruchu, Evropská unie, SROP, grantové schéma

Abstract

The object of my thesis is to analyse projects supporting tourism from the SROP resources in the Olomouc region, mostly their impact on the development of the region. In the first part of the work I analyse preconditions for the development of tourism in the Olomouc region. At the end of the first part the tourism is assessed, there are expressed proposals to increase the efficiency of its management in the future. The main part of my thesis is based on qualitative research focus on localization of the projects, the real impacts of the projects to develop the region and tourism in Olomouc region. I compare effects of the projects with the original goals and analyse reasons of any failures of projects.

Keywords: tourism, travel preconditions, the European Union, SROP, a grant scheme

OBSAH

Seznam zkratek.....	5
Seznam tabulek.....	6
Seznam obrázků.....	7
1 Úvod.....	8
1.1 Cíle diplomové práce.....	9
1.2 Rozbor a diskuze literatury.....	10
2 Metodika práce.....	13
3 Vymezení studovaného území z hlediska CR.....	16
4 Předpoklady cestovního ruchu Olomouckého kraje.....	18
4.1 Lokalizační předpoklady cestovního ruchu.....	18
4.1.1 Přírodní zdroje a předpoklady.....	18
4.1.2 Kulturně- historické předpoklady pro rozvoj CR.....	24
4.2 Realizační předpoklady.....	27
4.2.1 Komunikační předpoklady.....	28
4.3 Selekivní předpoklady.....	32
5 Shrnutí obecné části.....	35
6 Výzkumná část.....	39
6.1 Průběh výzkumu.....	39
6.2 Identifikace objektů.....	41
6.3 Výsledky výzkumu.....	44
7 Závěr.....	59
Seznam použité literatury.....	61
Seznam příloh.....	65

SEZNAM ZKRATEK

A.T.I.C.	Asociace turistických informačních center
CF	Fond soudržnosti
CHKO	Chráněná krajinná oblast
CR	cestovní ruch
ČR	Česká republika
ČNB	Česká národní banka
ČSÚ	Český statistický úřad
ELZA	Elektronická žádost o dotace
EU	Evropská unie
HDP	Hrubý domácí produkt
MF	Ministerstvo financí
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
NPP	Národní přírodní památka
NPR	Národní přírodní rezervace
OP	Operační program
ORP	obec s rozšířenou působností
SPPCR	Státní program podpory cestovního ruchu
SROP	Společný regionální operační program
TIC	Turistické informační centrum
ZP	Zdravotní pojišťovna

Seznam tabulek

Tabulka 1	Rozložení ploch podle krajů k 31.12 2006.....	22
Tabulka 2	Hosté v lázeňských ubyt. zař. podle vybraných krajů (rok 2007).....	23
Tabulka 3	Vybrané kulturně-historické památky v Olomouckém kraji.....	25
Tabulka 4	Kulturní zařízení v Olomouckém kraji.....	26
Tabulka 5	Sportovní zařízení v Olomouckém kraji.....	27
Tabulka 6	Kritéria pro tvorbu mapy atraktivit CR	38
Tabulka 7	Počet projektů v rámci jednotlivých grantových schémat SROP.....	39
Tabulka 8	Počet oslovených respondentů a provedených výzkumných šetření	41
Tabulka 9	Úspěšnost v získávání dat u veřejných a soukromých subjektů	42
Tabulka 10	Struktura veřejných subjektů žádajících o dotace.....	43
Tabulka 11	Struktura soukromých subjektů žádajících o dotace.....	43
Tabulka 12	Struktura neúspěšných žádostí o dotace	45
Tabulka 13	Souhrnná tabulka monitoringu a administrativního zpracování žádostí	47
Tabulka 14	Plošný a bodový dopad úspěšných a neúspěšných projektů	52
Tabulka 15	Kategorie projektů soukromých žadatelů.....	56

Seznam obrázků

Obr.1	Správní obvody obcí s rozšířenou působností v Olomouckém kraji	17
Obr.2	Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních podle měsíců v Olomouc. kraji	30

1 Úvod

Odvětví cestovního ruchu je celosvětově považováno za odvětví budoucnosti, což lze také dokumentovat na statistických údajích České republiky. Cestovní ruch (CR) je jedním z hlavních příjmů české ekonomiky. Devizové příjmy z cestovního ruchu v roce 2007 dosáhly 133,8 mld. Kč. V meziročním srovnání jde o nárůst o 7,6 % oproti roku 2006. Kladné saldo příjmů z CR za rok 2007 činí 60 322 milionů Kč (www.mmr.cz, 2007). Je však známo, že CR má výrazné multiplikační efekty ovlivňující mnoho dalších odvětví a sfér života společnosti. Bývá označován za odvětví, které generuje nejvíce pracovních příležitostí, podílí se na tvorbě HDP, tvoří část příjmů státního rozpočtu i místních příjmů menších územních celků a výrazně ovlivňuje platební bilanci státu. Co se týče přímého vlivu na život lidí, zasahuje od činností hotelů, restaurací, cestovních kanceláří, přes vliv na kulturní a sportovní zařízení, památky, až po ovlivňování výroby upomínkových předmětů a tzv. turistické literatury (tzn. bedekry, mapy, pohlednice, atd.). Nepřímý vliv má cestovní ruch na maloobchodní síť, stavebnictví, spotřební průmysl a potravinářský průmysl, zemědělství a přírodní prostředí. Z obsáhlého výčtu je patrné, že je v mnoha případech nutná spolupráce soukromého a státního sektoru, která je pro rozvoj cestovního ruchu mnohdy stěžejní. Proto organizace CR na všech řádovostních úrovních není jednoduchá a je třeba jí věnovat zvýšenou pozornost.

Podpora CR z fondů EU probíhá na několika úrovních. Na konci řetězce jsou většinou malé a střední podniky. Jako velké společnosti v oblasti CR potom označujeme např. hotelové řetězce, kterým se v mé diplomové práci věnovat nebudu. Menší velikost podniků je dána tím, že služby CR se rozvíjí tam, kde je určitá zajímavost doplněná infrastrukturou, která umožňuje využívat turistický potenciál dané destinace. Proto tyto společnosti můžeme označit za podniky místního významu.

Po vstupu ČR do Evropské unie se do značné míry změnil charakter hospodářské politiky České republiky, což se odrazilo i v oblasti cestovního ruchu. Jeho aktéři tyto změny pocítují a musejí se s nimi vyrovnávat. Změny jsou většinou vnímány pozitivně. Firmám v ČR se v programovacím období 2007-2013 otevřely nové příležitosti. Během této doby může Česká republika čerpat podporu až do výše 700 miliard Kč. Nacházíme se téměř na začátku tohoto programovacího období, kdy jsou známy pouze průběžné výsledky pro analýzy úspěšnosti. Proto se práce zabývá hodnocením za minulé programovací období 2004-2006, kdy byly projekty na podporu cestovního ruchu převážně součástí programu SROP na krajské úrovni. V tomto případě je již možné analyzovat výsledky a úspěšnost, i když ani zde ještě mnohdy neznáme konečné výsledky. Analýzy jsou doplněny vlastními názory a návrhy možností do budoucna.

1.1 Cíle diplomové práce

V analytické části diplomové práce je nejprve zhodnocen cestovní ruch v Olomouckém kraji, je provedena analýza cestovního ruchu s důrazem na identifikaci strukturálně postižených oblastí kraje a oblastí s největším potenciálem rozvoje cestovního ruchu (regionálního rozmístění těchto oblastí v rámci okresů a obcí s rozšířenou působností). Tyto výsledky jsou později použity ve výzkumné části diplomové práce při hodnocení regionálních dopadů projektů..

Empirická (výzkumná) část práce se zabývá následujícími oblastmi:

1. cíle projektů
2. obsah projektů
3. úspěšnost podaných žádostí
4. regionální dopad navržených projektů v kraji
5. skutečný dopad projektů na rozvoj kraje
 - jak výsledky projektů ovlivnily cestovní ruch (návštěvnost a infrastrukturu CR)
 - v kterých částech kraje (okresech, ORP) se projevuje jejich dopad

Obecné cíle: V empirické části diplomové práce jsou analyzovány projekty na podporu cestovního ruchu z programu SROP v období 2004-2006 v Olomouckém kraji. Výzkum je zaměřen na ty oblasti, kde mají projekty nějaký vliv na rozvoj cestovního ruchu a na potencionální oblasti CR, kde tento vliv naopak schází. Nakonec je zjišťováno, jakým způsobem se tento vliv v oblasti projevuje. Mimo hlavní oblast výzkumu se práce zaměřuje na rozbor příčin úspěšnosti a neúspěšnosti podaných žádostí. Obecně je čerpáno z obecných principů EU a zásad pro tvorbu projektů.

Zpracování výsledků: Hlavní část kvalitativního výzkumu, kde jsou hodnoceny názory jednotlivých žadatelů, vychází z jejich osobních postojů. Dotazník obsahuje různě zaměřené otázky, které jsou děleny do jednotlivých kategorií podle zaměření. Vyhodnocují jednotlivé odpovědi respondentů a poté je srovnávám s reálnými výsledky, pokud jsou k dispozici. Rozmístění projektů je zpracováno v rámci jednotlivých oblastí kraje (okresy, ORP; mapové zpracování). Ve finální fázi jsou projekty rozděleny do jednotlivých kategorií dle dopadu na rozvoj cestovního ruchu v oblasti (mapové zpracování). Při určování hlavních problémových oblastí a regionů CR je čerpáno z výsledků analýzy cestovního ruchu.

Výzkumné otázky:

1. Co a v jakých částech kraje a sektorech CR se na základě podpory dotací z EU reálně podařilo zlepšit a co se naopak nepodařilo?
2. Koho se nejvíce týkají dopady, efekty, a výsledky projektů?
3. Jaké je plošné a bodové rozložení vlivu projektů v kraji?
4. Jaké jsou faktory ovlivňující úspěšnost projektů?

1.2 Rozbor a diskuze literatury

Metoda kvalitativního výzkumu použitá při výzkumu je podrobně rozebrána v publikaci Kvalitativní výzkum (Hendl, 2005), ze které bylo čerpáno v metodice diplomové práce. Často tohoto autora cituji v příslušných částech diplomové práce. V publikaci jsou popsány nejčastější metody kvalitativního výzkumu používané nejen v geografii, ale i v jiných oborech a odvětvích výzkumu. Další publikace zaměřená na metodu kvalitativního výzkumu jsou Základy kvalitativního výzkumu (Strauss, 1999). Je méně podrobná než kniha od Hendla (2005) a obsahuje některé podobné pasáže.

Co se týče **literatury zabývající se problematikou CR**, pro správné uchopení tématu bylo nutné prostudovat několik publikací. V oblasti CR je považována za základ pro vytvoření analýzy cestovního ruchu na určitém území publikace autora *Mariota (1983)*. Jeho kategorizaci předpokladů (lokalizačních, selektivních a realizačních) pro rozvoj CR později použilo mnoho dalších autorů ve svých publikacích. Kategorizace je použita také v mé diplomové práci. Ze starších publikací jsou tu skripta Geografie cestovního ruchu a rekreace (*Wokoun, Vystoupil 1987*), kteří zde mimo jiné dělí cestovní ruch a rekreaci do jednotlivých typů používaných v oblasti CR. Z učebnice autora *Hraly (1992)* je použita hlavně závěrečná část, ve které charakterizuje rekreační oblasti České republiky. Zajímavý byl také úvod, kde se autor zabývá zákonitostmi a faktory rozmístění CR v rámci různých hierarchií. Novější studie Geografie cestovního ruchu (*Vystoupil, Šauer 2006*) vydaná MU v Brně, zkoumá kromě typů a forem také marketing a management CR. Pro objasnění některých pojmů jsem použila Výkladový slovník cestovního ruchu (*Pásková, Zelenka 2002*).

V problematice regionalizace CR doposud nebylo vypracováno oficiální dílo tak obsáhlé, jako je Rajonizace cestovního ruchu ČSR (1981). Kritéria pro regionalizaci se v čase mění a v rámci této publikace jsou jiná, než bychom použili dnes. Byl používán nejnovější *Návrh nové rajonizace cestovního ruchu ČR (2007)*, který na tuto publikaci navazuje. Byl vydaný MU v Brně. S tématem regionalizace také souvisí Sociogeografická regionalizace (*Anděl 1996*). Ta byla důležitá při vymezení regionu. O rajonizaci a regionalizaci blíže v kapitole 3, která se zabývá vymezením území.

Ze zahraničních titulů bylo třeba zvolit publikace, které se zabývají globálními otázkami cestovního ruchu, aby bylo možno aplikovat zjištěné informace na danou oblast. S cizojazyčnými knihami zabývajícími se CR na modelu území podobném jako je Olomoucký kraj jsem se nesetkala. Obsáhlá kniha *The Business of Tourism Management (Beech, Chadwick 2005)* je vyčerpávající publikací o řízení cestovního ruchu. Ač je určena spíše studentům ekonomických škol, má význam pro pochopení základů managementu a marketingu jednotlivých odvětví CR. Velice zajímavá kniha *Sustainable tourism (Page, Conell 2008)* se zabývá udržitelností cestovního ruchu a strategiemi, jak této formy CR dosáhnout. Finský autor *Mustonen (2002)* zkoumá nové trendy a směry cestovního ruchu související se změnou životního stylu celé společnosti. Jako jeden z příkladů nové turistické destinace světového významu uvádí mimo jiné Prahu. Sborník *New challenges in recreation and tourism planning*

(1993) je soubor článků autorů z různých zemí, vyjadřujících se k celé řadě aktuálních otázek problematiky cestovního ruchu.

Diplomové práce na téma cestovní ruch obecně byly použity hlavně kvůli požadované struktuře. Pokud používám některé informace v textu, jsou vždy řádně odcitovány. Jedná se o diplomové práce autorů *Drahošové (2002) a Chromého (2007)*.

Nyní shrnu nastudovanou **literaturu zabývající se Evropskou unií v souvislosti s tématem práce**. Politika EU je velice dynamická oblast. Proto je důležité, aby materiály použité k tomuto tématu byly co nejaktuálnější. Velkou část informací o této problematice je možné nalézt na internetu, kde jsou data většinou aktualizovány. Velmi přínosné jsou také informace obsažené v měsíčníku *Dotace*, vydávaném vydavatelstvím *Economia*. Co se týče přečtené literatury, čerpala jsem ze skript nazvaných *Evropská unie a euroregiony (Maryáš, Oháňková 2006)*, které vydala MU Brno. Je zde přehledně vysvětlena politika EU a činnost jednotlivých institucí. Publikace od autora *Lukáše* nazvaná *Regionální a strukturální politika EU (2000)* seznamuje s principy čerpání podpory z fondů EU. Z cizojazyčné literatury stojí za zmínku kniha *Regional aid and convergence* od skupiny irských autorů, kteří vysvětlují úspěšnost politiky EU v Irsku a naopak neúspěch v jiných oblastech Evropy. Rozebírají modely, které byly pro podporu v těchto tehdy poměrně zaostalých oblastech EU použity.

Co se týče diplomových prací, jako zdroj informací sloužila diplomová práce *Krausové (2008)*, zabývající se programem SROP. Tato studie hodnotí úspěšnost SROP a dalších programů EU na celorepublikové úrovni, její velkou výhodou je aktuálnost analýzy.

Regionální literatura byla využita zcela minimálně, spíše jsem do zmíněných modelů aplikovala statistické údaje. Pro fyzickogeografickou charakteristiku Olomouckého kraje a tvorbu příslušných map byla použita vyčerpávající publikace *Olomoucko (Šafář 2003)* Aktuální publikací s množstvím tematických map je *Tematický atlas Olomouckého kraje (Urbánková a kol. 2008)*, vydaný Kartografií Praha pro potřeby Olomouckého kraje. Dále jsem užívala množství internetových zdrojů, velmi obsáhlé jsou např. stránky Olomouckého kraje.

Co se týče podobných **výzkumných prací**, jsou prováděny evaluace v rámci průběžného monitoringu, případně u některých projektů závěrečné zprávy. Výsledky těchto výzkumů je možné zjistit na Krajském úřadě Olomouckého kraje nebo na stránkách MMR. Mnohdy tyto zprávy nebývají zveřejněny, takže jsem se k nim nedostala. Navíc obsahují jen některé faktické informace a nezabývají se vlastním názorem respondentů ani přesným geografickým rozmístěním projektů.

Jako hlavní srovnávací dokument byla použita *Střednědobá evaluace SROP* a její dokumenty (tematické zprávy, závěrečná zpráva). Jedná se o rozsáhlý výzkumný projekt provedený několika soukromými společnostmi v roce 2006. Cílem projektu „*Evaluace střednědobého pokroku programu SROP*“ (závěrečná zpráva) je zjištění pokroku dosaženého při implementaci programu, jeho relevance ve vztahu k dosažení cílů, zkoumání efektivnosti implementačního systému, monitorování, finančního řízení a úspěšnosti začlenění horizontálních témat do programu (cit. Závěrečná zpráva, str. 1). V rámci tohoto projektu byl také proveden výzkum – jednalo se ale o náhodný výběr respondentů s odlišným zaměřením

(zcela administrativním). Co se týče výzkumů prováděných studenty nebo jinými soukromými subjekty, nebyl žádný podobný v rámci Olomouckého kraje nalezen. Výzkum je výjimečný zejména rozsahem oslovených subjektů, použitou metodikou a zaměřením na konkrétní dopad projektů. V rámci SROP bylo prováděno více výzkumů, většinou však používají jinou výzkumnou metodu, jiný vzorek respondentů a byly prováděny v jinou dobu. Proto své výsledky mnohdy nemám s čím srovnat, kromě již zmiňované evaluace a administrativních dokumentů.

2 Metodika práce

Vyhledání zdrojů dat a jejich sběr je nedílnou součástí diplomové práce. Pro získání sekundárních dat je třeba používat věrohodné a ověřené zdroje. Získávání podkladů pro vlastní praktickou činnost je důležité a používání nespolehlivých zdrojů může ovlivnit vlastní výsledky práce a znehodnotit ji. Sekundární zdroje byly použity v analytické části diplomové práce.

Základ **sekundárních statistických dat**, který v rámci ČR existuje, tvoří data ČSÚ, nejvíce využívaná v analytické části. Pro získávání sekundárních dat v rámci analytické části bylo použito větší množství zdrojů, řádně citovaných a uvedených v kapitole 1.2 – Rozbor a diskuze literatury a v Seznamu literatury na konci diplomové práce.

Na sběr dat použitých v analytické části navazuje **metodika výzkumu**. Jedná se o **aplikovaný výzkum** s významem pro praxi. Dosažení cílů získaných na základě aplikace vědecky podložených postupů má důležitý evaluační význam, prakticky slouží jako zpětná vazba všem, kterých se proces žádosti o dotace týká (žadatelům, obyvatelům kraje, úředníkům). Přínos projektu spočívá v lepším uvědomění si významu dopadu projektů a přináší podněty pro kvalitní tvorbu žádostí do budoucna (Hendl 2005, s. 145).

Při plánování výzkumu byla jako hlavní výzkumná **metoda** zvolena metoda **kvalitativního evaluačního výzkumu**. Respondenti byli dotazováni na jejich názor, odpovědi na většinu otázek jsou hodnoceny v textu, někdy s citacemi jednotlivých respondentů. Výsledky jsou většinou uváděny pro přehlednost v tabulkách. Výzkum byl proveden pomocí strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami. Nyní blíže rozeberu, na základě čeho byla výzkumná metoda zvolena a popíši její aplikaci na výzkumné téma.

Metoda byla volena na základě cílů výzkumu, na jejichž dodržení je třeba se zaměřit a na jejichž základě byly formulovány otázky k interview (Hendl, 2005). Oproti kvantitativní metodě výzkumu, která pracuje s náhodným vzorkem dat, které potom zobecňuje na celou populaci, se kvalitativní metoda zabývá odlišnostmi v rámci určité oblasti. Výsledky práce není možné zobecnit na jiné oblasti, kde díky odlišným místním podmínkám bude mít podpora cestovního ruchu v rámci SROP jiný dopad. Nepracuji tedy s náhodným vzorkem, ale s přesně definovaným souborem žadatelů o dotace (viz níže). Kvalitativní metody jsou méně exaktní než kvantitativní, naproti tomu však umožňují studovat také procesy. Zabývají se zkoumanými faktory více do hloubky a zahrnují do výzkumu více aspektů, případně úhlů pohledu tazatelů (Hendl 2005, s. 115). Více do hloubky se zaměřuji na výzkum v některých vybraných případech, které sloužily jako vzorové, nebo je naopak uvádím jako výjimky a zajímavé případy. V tomto případě v textu často uvádím citace jednotlivých žadatelů.

V rámci evaluačního výzkumu existuje několik **typů evaluace** (Hendl, 2005). Jelikož se jedná o evaluační výzkum prováděný ve fázi aplikace projektů, tzn. po podání žádosti a schválení projektu, v období monitoringu, měly by se právě nyní projevovat výsledky projektů. Je tedy doba vhodná na analýzu výsledků a zjištění, zda se daří cíle plnit a jaký další dopad projekty mají. Z velké části se jedná o *sumativní evaluaci*, zkoumající různé efekty výsledků projektů a jejich regionální dopad. Dalším typem použité evaluace je *evaluace pomocí kritérií*, kdy základní otázka zní, jak dalece byla splněna určitá kritéria, v tomto případě kritéria, díky kterým žádost byla nebo nebyla přijata (Strauss, 1999).

Metodu strukturovaného rozhovoru je vhodné použít v případě, že se srovnávají jednotlivé odpovědi, používá se také pokud nemáme příliš mnoho času se respondentovi věnovat. (Hendl, 2005). Je tedy vhodnou technikou. Kvůli vysokému počtu dotazovaných objektů a časové náročnosti byla zvolena forma telefonického interview. V rámci získání co nejširšího vzorku respondentů byl částí vzorku dotazník zaslán na přání emailem.

Při tvorbě **otázek k interview** bylo voleno tak, aby přinesly relevantní výsledky a bylo možné je vyhodnotit a odpovědět na cíle výzkumu. Otázky obsažené v interview vycházejí z obecných cílů a výzkumných otázek. Při jejich tvorbě jsem vycházela z témat uvedených v žádosti o dotace z fondů EU v rámci SROP². Byly získány informace o tom, co musí úspěšný projekt splňovat. Otázky byly vytvořeny na základě témat uvedených v žádosti a dle vlastního uvážení doplněny. Co se týče podobných dotazníků, nebyl nalezen takový, se kterým bych mohla otázky srovnat.

Byly použity stejné dotazníky pro úspěšné i neúspěšné žadatele s tím, že některé otázky zůstaly v případě neúspěšných projektů nezodpovězeny. Neúspěšné projekty se sice neuskutečnily, ale zajímal mě také jejich případný dopad, proto otázky nebyly změněny. Otázky jsou kladeny tak, aby všichni respondenti pochopili zadání stejně – tedy je dostatečně jasné, na co se ptám. Při tvorbě otázek byl zvolen takový postup, aby byly do jisté míry flexibilní, ale jen do té míry, aby se daly výsledky jasně vyhodnotit, tedy aby se zjištěná data příliš nelišila. Míra subjektivity je také záměrně potlačena, přesto u většiny otázek má respondent možnost vyjádřit nebo připojit vlastní názor, který hraje roli v závěrečném hodnocení. Otázky byly voleny tak, aby nevnucovaly určitý typ odpovědi nebo stanovisko (Hendl, 2005). Kromě hlavních otázek uvedených v dotazníku je pravděpodobné použití otázek doplňujících (Strauss, 1999). V rozhovoru jsou použity různé typy otázek: otázky o pocitech, otázky o znalostech, otázky o názorech a hodnotách, otázky o vnímání (Hendl 2005, s. 167). Podle návrhu výzkumníků (Hendl, 2005) jsou na úvod kladeny jasné otázky obecného charakteru. Jedná se o *otázky úvodní* administrativního charakteru, které nejsou pro samotný výzkum stěžejní a spíše jej doplňují. Nad těmito otázkami respondenti nemusí dlouho přemýšlet, odpovědi jsou jednoznačné. Respondent si připomene téma a dobu, kdy byla žádost aktuální. Tato doba může být i pět let nazpět ode dne dotazování, proto je třeba jej znovu uvést do problematiky. Poté byly kladeny

² Elektronická žádost ELZA, strukturální fondy 2007

složitější otázky, které již vyžadují zamyšlení, někdy názor a stanovisko respondenta (stěžejní jsou otázky 17-27). Na konci dotazník obsahuje otázky směřující do budoucnosti, kterými byl rozhovor ukončen (Hendl, 2005). Je třeba mít na zřeteli, že každý respondent má jiné pozadí - od majitelů soukromých společností, přes starosty malých obcí až po euromanažery a další zaměstnance, specializující se přímo na oblast dotací. Otázky byly voleny tak, aby byly relevantní pro všechny žadatele a aby na ně dokázali všichni žadatelé odpovědět. Existují však důležité doprovodné informace a odchylky, které se projeví až v závěrečném vyhodnocení dotazníků (viz kap. 6.3).

3 Vymezení studovaného území z hlediska CR

Pro zhodnocení potenciálu CR v Olomouckém kraji je třeba nejprve tuto oblast vymezit jak z hlediska administrativního, tak z hlediska cestovního ruchu. Existují různé definice regionu cestovního ruchu. Regiony představují zpravidla homogenní oblasti vyčleněné buď s ohledem na příbuzné zdroje a předpoklady území pro rozvoj určité kombinace druhů a forem cestovního ruchu a rekreace, nebo z hlediska podobné kvalitativní struktury realizované návštěvnosti (Wokoun, Vystoupil, 1987). Tato definice bere v úvahu v první řadě přírodní podmínky pro rozvoj cestovního ruchu, méně již infrastrukturu CR a podmínky kulturně-sociální, které mnohdy nejsou rozmístěny plošně. Novější přístupy regionalizace cestovního ruchu definují region jako komplexní produkt se všemi službami na daném území (Kopačka, Šíp 2001). Dále mohou být v definici zohledněny marketing a propagace prováděné na určitém území. Regiony cestovního ruchu většinou nebyvají ohraničeny administrativními hranicemi, jelikož je zřejmé, že kritéria pro vytváření regionů jsou v případě CR jiná.

Publikací vymezující území z **hlediska cestovního ruchu** je *Rajonizace cestovního ruchu* z roku 1981. *Návrh nové rajonizace cestovního ruchu ČR* vytvořený MU v Brně není oficiálně uznán, byl vypracován jako výzkumný projekt Ministerstva pro místní rozvoj a vydán v roce 2007. Na *Návrh nové rajonizace cestovního ruchu* bude často odkazováno níže. Podklady rajonizace byly využity pro tvorbu Atlasu cestovního ruchu České republiky (Vystoupil, 2006).

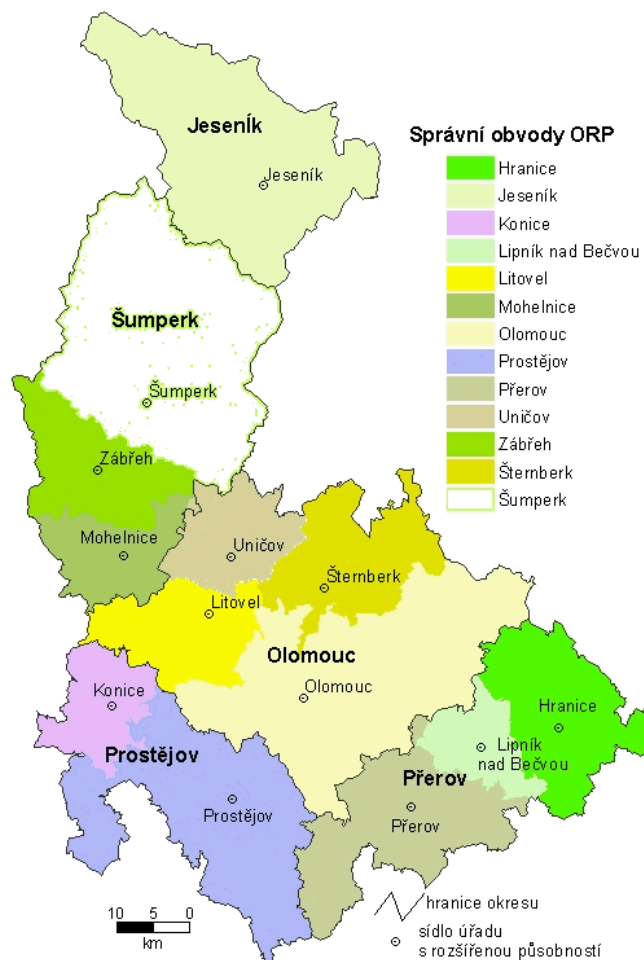
Existuje několik dalších členění pro vymezení území Olomouckého kraje z hlediska cestovního ruchu. Žádné z nich ale neodpovídá jednotce kraje, proto zde nebude proveden podrobnější rozbor těchto regionů. Marketingové regiony vytvořeny např. agenturou Czechtourism (www.Czechtourism.cz, 2007).

Administrativní vymezení Olomouckého kraje má jistá specifika. Kraj leží ve střední a severozápadní části Moravy (většina území), a také na severozápadě Českého Slezska (téměř celý okres Jeseník). Tato část území má historicky blíže k Moravskoslezskému kraji. Díky tomu se prohlubuje fyzickogeografická a socioekonomická heterogenita kraje. Pohoří Hrubý Jeseník je tedy rozděleno mezi kraj Olomoucký a Moravskoslezský. Po hřebeni Jeseníků také vede stará zemská hranice mezi Moravou a Slezskem. Okres Jeseník však vznikl jako poslední okres ČR oddělením od okresu Šumperk, který má sociálněekonomicky i fyzickogeograficky blíže k Olomouckému kraji. Vliv přidělení tohoto okresu k Olomouckému kraji se ovšem projevuje nevhodným tvarem území kraje a polohou centra, což má negativní význam pro spádovost obyvatel. Od města Javorník je administrativní centrum Olomouc vzdáleno 114 km (www.viamichelin.com, 2008).

Kraj se člení na pět **okresů** (Jeseník, Olomouc, Prostějov, Přerov a Šumperk). Je možno vycházet z tohoto dělení, přirozenými centry okresů jsou největší města oblasti a jednotlivé okresy v podstatě odpovídají homogenním celkům. Proto jsou také ve statistikách používány jako podjednotky krajů a uvádím je v některých případech pro srovnání. Slouží také jako

statistická jednotka při výzkumu prováděném v kapitole 6.3. Z hlediska územně-správního tvoří Olomoucký kraj spolu se Zlínským krajem oblast Střední Moravy (NUTS 2). Na území kraje bylo stanoveno 13 správních obvodů obcí s rozšířenou působností (obr.1; jednotka ORP používána při výzkumu) a 20 správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem.

Obr. 1: Správní obvody obcí s rozšířenou působností v Olomouckém kraji

Zdroj: ČSÚ 2008

Při psaní diplomové práce bylo nutno vycházet z takové regionalizace, kdy je možné získat za danou oblast statistické údaje, aby mohla být snadněji provedena analýza a výzkum. Jelikož se výzkum zaměřuje na politiku EU, bylo nutné brát v úvahu také tuto skutečnost. Proto byl jako statistická jednotka zvolen kraj, i když je toto území z hlediska cestovního ruchu nejednotné. Se statistickými údaji cestovního ruchu za jednotlivé kraje se setkáváme ve většině případů a s touto jednotkou se tedy v rámci analytické části práce pracovalo dobře.

4 Předpoklady cestovního ruchu Olomouckého kraje

4.1 Lokalizační předpoklady cestovního ruchu

Lokalizační faktory a podmínky jsou prvotním impulsem k rozvoji cestovního ruchu v dané oblasti. Je třeba výskytu něčeho zajímavého, co by podnítilo rozvoj lidské činnosti potřebné k tomu, aby se tyto zajímavosti staly turisticky atraktivní. Předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu dle Mariota (1983) dále zpracovává řada autorů. Ve své práci jsem přistoupila ke členění lokalizačních předpokladů uvedené v publikaci Vystoupila a Šauera (2005) na *přírodní a kulturně-historické zdroje a předpoklady*. Kulturní a sportovní zařízení a akce jsem tedy zařadila mezi kulturně-historické zdroje. Wokoun, Vystoupil (1987) je vyčleňují jako samostatnou podskupinu nazvanou společenské předpoklady. Cílem hodnocení lokalizačních faktorů je stanovení tzv. potenciálu krajiny pro cestovní ruch. Dle Mariota (1983) se jedná o způsobilost určitého území poskytnout podmínky pro rozvoj cestovního ruchu. Používají se různé metody syntetického hodnocení.

4.1.1 Přírodní zdroje a předpoklady

Studium a hodnocení rekreační využitelnosti přírodních zdrojů a podmínek, tedy přírodního a rekreačního potenciálu, je jedním z hlavních úkolů geografie cestovního ruchu (Vystoupil, Šauer 2005, s. 30). V čase se však mění jejich význam, dochází k využívání nových forem cestovního ruchu a k širšímu využití zázemí velkých měst, kde hrají roli primárně jiné faktory pro rozvoj cestovního ruchu. Otázkou tedy je, do jaké hloubky je třeba se přírodními faktory zabývat.

Reliéf

Geograficky je kraj členěn na severní hornatou část s pohořím Hrubého a Nízkého Jeseníku a jižní rovinatou Hanou.

Potenciál cestovního ruchu Olomouckého kraje má dvě odlišné podoby, a to z velké části právě díky rozdílům ve vertikální členitosti území:

- **Střední Morava – Haná** - převaha kulturního subsystému
- **Jeseníky** - převaha přírodního subsystému

(Projekt organizace cestovního ruchu destinačního managementu Olomouckého kraje 2006, s. 8).

Největší změny přírodního charakteru na základě reliéfu zaznamenáme při severojižním pohybu územím. Osu střední a jižní části kraje tvoří řeka Morava. Území kraje má protáhlý tvar v severojižním směru, což je hlavní příčinou nejen výškové členitosti, ale i dalších heterogenit.

Z hlediska reliéfu mají na rozvoj cestovního ruchu největší vliv **výšková a horizontální členitost**. Převážně pro rozvoj turistiky a zimních sportů je výšková členitost velice důležitá. Nejvyšších hodnot dosahuje na severu kraje. Zde se také vyskytují geomorfologické zajímavosti v podobě usazenin pevninského ledovce (Vidnavsko, Javornicko, Jesenicko) a horského ledovce v nejvyšších oblastech Jeseníků a masivu Kralického Sněžníku.

Klima

V oblasti Jeseníků, Kralického Sněžníku a Rychlebských hor se vyskytuje chladné klima. Oblast Pradědu se vyznačuje nejdelším obdobím se sněhovou pokrývkou v rámci celé ČR (Šafář, 2003). Má roční úhrn srážek 1440 mm a průměrnou roční teplotu 0,9°C. Naopak Hornomoravský úval a jižní část Mohelnické Brázdy má suché a teplé klima.

Hydrologické poměry

Krajem prochází hlavní evropské rozvodí mezi Baltským a Černým mořem. Do úmoří Baltského moře je odvodňována pouze malá část kraje, a to řeka Odra a její přítoky. Hlavní řekou kraje je řeka Morava. Pramení na Kralickém Sněžníku, který je zároveň hlavním evropským rozvodím. Setkávají se tu rozvodnice všech tří úmoří Černého, Baltského a Severního moře. V porovnání s ostatními kraji jsou řeky v kraji menšího rázu, protéká zde horní a střední tok řeky Moravy, kde se dá provozovat **vodní turistika**.

Celkově je řeka Morava na našem území splavná celých 344 délkových kilometrů (pouze za určitých podmínek). Horní tok má charakter horské bystřiny, na jaře a po deštích je možné ho sjíždět již od obce Velká Morava. Nejvyhledávanějším úsekem je část řeky mezi Mohelnicí a Olomoucí, kde se nachází také CHKO Litovelské Pomoraví. Řeka je zde klidná, sjízdna jak v jarních, tak v letních měsících (www.uprm.cz, 2008).

V případě řeky Moravy se nejedná o masovou záležitost jako na mnohých tocích v Čechách. Přestože řeka sjízdna je, chybí zde základní vybavení v podobě kempů a jiné infrastruktury, která je k vícedennímu sjíždění řeky nutná. Do budoucna se otevírají tyto možnosti pro drobné podnikatele a obce v okolí toku.

Co se týče vodních ploch určených primárně k rekreaci, kraj je silně pod průměrem ČR. Letní rekreace u vody tedy nepatří k prioritám rozvoje CR v kraji. Největší vodní dílo se nachází v Plumlově, sezónně tu však kolísá kvalita vody, která v letních měsících není vhodná ke koupání (www.khsolc.cz). To snižuje turistickou atraktivitu nádrže a jejího okolí (zámek Plumlov). Svou velikostí je nádrž vhodná pro provozování **vodních sportů**.

Fauna a flóra

Nejzajímavější flóra se nachází v oblasti Hrubého Jeseníku, konkrétně *Velké kotliny* (součást NPR Praděd), která je celorepublikovým unikátem z hlediska diverzity fauny a flóry. Vyskytuje se zde řada chráněných druhů rostlin. Mezi zvláště chráněné druhy patří např. *zvonek jesenický*,

jehož jediným známým místem výskytu jsou Petrovy kameny v národní přírodní rezervaci (NPR) Praděd. V nížinných oblastech Hornomoravském úvalu rostou v okolí řeky Moravy původní lužní lesy. Více o fauně a flóře Jeseníků např. Neuhäuslová (1998).

Co se týče *fauny*, v kraji je několik přechodně chráněných ploch z důvodu výskytu některých druhů, např. raka říčního (Arcibiskupský lom) nebo mihule ukrajinské (Račinka na Šumpersku). Více o fauně např. Hudec (2007).

Chráněná území

Na území Olomouckého kraje se nachází dvě CHKO (Jeseníky a Litovelské Pomoraví) z celkových 25 v ČR, dále 137 maloplošných zvláště chráněných území (9. místo mezi kraji ČR). Z toho je 11 národních přírodních rezervací, 11 národních přírodních památek a 6 přírodních parků (ČSÚ, 2006). Čísla jsou ve srovnání s ostatními kraji mírně podprůměrná. Pokud se předpokládá, že cenná území jsou chráněna, zaručuje tedy určitý stupeň ochrany přítomnost něčeho cenného. Status přírodní rezervace sám o sobě však nemusí znamenat vysokou návštěvnost oblasti, jelikož důvodů vytvoření chráněné oblasti může být celá řada, stejně jako stupňů ochrany území.

Jeseníky byly vyhlášeny v roce 1969 chráněnou krajinnou oblastí. Od té doby jsou chráněny určité oblasti Hrubého Jeseníku spolu s částmi Hanušovické a Zlatohorské pahorkatiny. Na severu sousedí s Polskem což vytváří možnosti přeshraniční spolupráce v oblasti. Blíže o CHKO Jeseníky pojednává ve své práci Drahošová (2002).

Jako druhé nejvyšší pohoří v ČR mají Jeseníky velký potenciál jak pro zimní (zimní sporty), tak pro letní cestovní ruch (hlavně vysokohorská turistika a cykloturistika). Na základě údajů o nejednotnosti kraje (viz kap. 3) rozdělení Hrubého Jeseníku mezi dva kraje komplikuje prezentaci pohoří v rámci jednotlivých krajů jako jednotného systému.

Další rozvoj této oblasti a management cestovního ruchu je třeba vytvářet s přihlédnutím nejen ke spokojenosti turistů, ale zároveň ke specifickým této oblasti, především silným stupňům ochrany v některých částech CHKO. Je zde zakázána cykloturistika, pohyb po neznačených cestách a táboření. Rozvoj zimní turistiky bývá často omezen právě kvůli ochranným opatřením a brání lidem v pohodlném využívání území, jak situaci vnímá mnoho podnikatelů v cestovním ruchu. Vzhledem k tomu, že jsou Jeseníky naprosto unikátní oblastí z hlediska morfologie, fauny a flóry, je třeba tato nařízení respektovat.

CHKO Litovelské Pomoraví byla vyhlášena v roce 1990 díky unikátní fauně a flóře vyskytující se na tomto území. Oblast leží na březích řeky Moravy mezi Mohelnicí a Olomoucí v pruhu širokém 3-8 km. Nachází se zde lužní lesy, mokřady a doubravy. Patří sem krasové území *Mladečský kras* s veřejnosti přístupnými jeskyněmi. Mezi další atraktivitu zvyšující turistický potenciál kraje patří např. *Nové Zámky*, barokní zámek rodu Liechtensteinů.

Značný potenciál cestovního ruchu je ve využívání naučných stezek a cyklostezek a již zmiňované vodní turistiky (podkapitola Hydrologické poměry). Významná cyklostezka

spojující Mohelnici s Olomoucí se nazývá *Moravská stezka* (příloha č. 1). Její 16 km dlouhá část nazvaná Luhy Litovelského Pomoraví se nachází mezi Horkou nad Moravou a Litovlí a je vyznačena jako naučná stezka. Jedná se o nejméně využívanější úsek Moravské stezky.

Rozložení půdního fondu

Celková výměra kraje je 5 266,77 km² (tj. 6,7 % z celkové rozlohy ČR), přičemž rok od roku klesá podíl orné půdy (39,8 %) a zvyšuje se podíl nezemědělské půdy (46,5 %; www.czechtrade.cz, 2008). Tento trend lze sledovat v celé ČR. Souvisí se změnou chápání zemědělství a má kladný vliv na rozvoj cestovního ruchu. V jižních rovinatých oblastech Hornomoravského úvalu je zemědělství tradiční záležitostí – výměra zemědělských ploch je třikrát větší v okrese Prostějov než v okrese Jeseník. Ideální možností rozvoje cestovního ruchu v jižní části kraje je rozvoj *cykloturistiky*. Trasy vedou podél řek, mohou spojit turisticky atraktivní obce při mírné náročnosti dané charakterem terénu. Směrem k severu přibývá lesních ploch. Okres Šumperk má, vzhledem k nepříliš příznivým podmínkám pro zemědělství, stále poměrně velké procento zemědělské půdy, a to 16 % (www.cuzk.cz, 2008). V roce 1999 to bylo 23,2 %. Zemědělství zde není rentabilní, plodiny mají velice nízké výnosy ve srovnání s republikovým průměrem. V této oblasti je ideální možností postupné zatravňování, kultivace krajiny a přechod na *agroturistiku a venkovský cestovní ruch*. Okres Jeseník má díky své periferní poloze velice zachovalé přírodní prostředí s minimálními zásahy člověka do krajiny. Má největší podíl lesní plochy (59,2 %). V tabulce 1 vidíme srovnání s ostatními kraji ČR a s celou ČR.

Tab. 1: Rozložení ploch podle krajů k 31.12 2006

ČR, kraje	Zemědělská půda	z toho			Nezemědělská půda	z toho			
		orná půda	zahrady sady	travní porosty		lesní pozemky	vodní plochy	zastavěné plochy	ostatní
Česká republika	4 254 406	3 039 669	208 761	976 225	3 632 296	2 649 149	161 420	130 195	691 533
Hl. m. Praha	20 788	15 269	4 642	866	28 822	4 960	1 079	4 907	17 876
Středočeský	666 067	553 891	37 724	70 737	435 406	305 311	20 768	21 054	88 274
Jihočeský	493 810	318 603	14 617	160 588	511 879	376 288	43 715	10 522	81 354
Plzeňský	382 202	262 954	13 285	105 941	373 906	298 927	11 532	9 705	53 742
Karlovarský	124 415	56 087	3 626	64 701	207 041	143 381	7 077	3 241	53 342
Ústecký	277 117	184 428	14 981	70 931	256 337	159 108	10 012	9 146	78 070
Liberecký	140 477	68 381	8 908	63 144	175 819	140 024	4 775	5 017	26 003
Královéhradecký	279 279	192 972	15 847	70 459	196 560	147 316	7 297	9 268	32 680
Pardubický	273 283	199 935	13 172	60 177	178 576	133 225	6 238	7 189	31 924
Vysočina	412 013	319 066	10 739	82 204	267 550	206 222	11 547	8 457	41 322
Jihomoravský	430 858	358 469	25 302	29 931	288 772	201 311	15 221	14 149	58 090
Olomoucký	281 589	209 644	14 928	55 981	245 088	183 089	5 765	8 254	47 980
Zlínský	195 327	125 644	12 701	55 995	201 027	157 260	4 985	7 214	31 568
Moravskoslezský	277 183	174 326	18 286	84 571	265 515	192 725	11 410	12 071	49 309

Zdroj: www.czso.cz, 2007

Lázně Olomouckého kraje

V České republice má lázeňství dlouholetou tradici. Lázeňství postupně přestává sloužit primárně léčebným účelům, ale stává se velice účinným nástrojem ke zvýšení atraktivity CR v oblasti.

Statut lázeňského místa³ má na území ČR celkem 34 lokalit. Na území kraje je jich 5 a jsou poměrně rovnoměrně rozmístěné po celém území kraje. Největší koncentrace lázeňských míst se nachází na severu regionu. Jedná se o největší *Priessnitzovy léčebné lázně v Jeseníku*, nedaleké *Lipová-lázně*, lázně *Velké Losiny a Bludov*. Spolu s Karlovou Studánkou, ležící v Moravskoslezském kraji, tvoří dle Budáka (2002) jeden lázeňský region. Dále to jsou *Teplice nad Bečvou* a na Olomoucku malé lázně *Slatinice*. Na Prostějovsku se nachází lázně *Skalka*, které statut lázeňského místa nemají, lázeňskou péči ale poskytují. Lázeňská místa dle významových kategorií i počtu ubytovacích zařízení podrobně rozebrány v Návrhu nové rajonizace CR (2007).

Při srovnání jednotlivých krajů (lázeňských oblastí) je situováno 43% všech našich lázeňských zařízení a 46% lůžkové kapacity v oblasti Západočeských lázní (Karlovarský a Plzeňský kraj). Hned za tímto regionem se co do kapacity lázeňských míst umístil Olomoucký a Zlínský kraj, a to hlavně díky významným lázním Jeseník a lázním Luhačovice ve Zlínském kraji (Návrh nové rajonizace cestovního ruchu, 2007). Podle celorepublikového průměru jsou téměř polovina návštěvníků lázeňských zařízení zahraniční turisté (ČSÚ, 2007). Lázně Olomouckého kraje patří k nejnavštěvovanějším v ČR, hned po Karlovarském a Zlínském kraji

³ Definice statutu lázeňského místa – Návrh nové rajonizace CR 2007 s. 42)

s počtem hostů 50 816 za rok 2007, což je o 22 % více než v roce 2006 (viz tab. 2). V tabulce 2 je vidět nárůst zahraničních hostů oproti roku 2006, nicméně ve srovnání s ostatními kraji je hodnota 2 239 (z celkového počtu 50 816) podprůměrná.

Počet míst v lázeňských ubytovacích zařízeních se téměř vyrovná počtu kapacit ostatních ubytovacích zařízení. Lázeňské ubytování (bez hrazení lázeňského pobytu ZP) patří k nejdražším ubytováním v rámci kraje. Zvyšuje možnosti přílivu počtu náročnějších turistů (tedy i zahraniční klientely) do oblasti.

Tab 2: Hosté v lázeňských ubytovacích zařízeních podle vybraných krajů za rok 2007

	Počet hostů		Index 2007/2006 Počet hostů	
	celkem	z toho nerezidenti	celkem	z toho nerezidenti
ČR celkem	650 675	317 023	113,9	107,1
Středočeský kraj	26 498	4 024	128,3	116,7
Jihočeský kraj	30 929	2 359	112,6	88,0
Karlovarský kraj	370 256	286 404	111,1	107,9
Ústecký kraj	25 920	7 822	122,8	100,1
Olomoucký kraj	50 816	2 239	122,0	118,2
Zlínský kraj	72 501	7 023	119,1	104,7
Moravskoslezský kraj	24 341	1 241	113,4	113,5

Zdroj: ČSÚ, 2007

Jeskyně a jeskynní systémy Olomouckého kraje

V Olomouckém kraji je lokalizováno pět veřejnosti přístupných jeskynních systémů z celkových 14 zpřístupněných Správou jeskyní České republiky. Nejdelší jsou *Javoříčské jeskyně* na Olomoucku. Na severu kraje to jsou jeskyně *Na pomezí a Na špičáku* (oblast CHKO Jeseníky), *Mladečské jeskyně* (oblast Litovelského Pomoraví) a *Zbrašovské aragonitové jeskyně* u Teplíc nad Bečvou. Nedaleko Teplíc nad Bečvou je *Hranická propast* - nejhlubší propast ČR. Návštěvnost jeskynních systémů kraje je spíše průměrná – Olomoucký kraj má velkou "konkurenci" v sousedním Jihomoravském kraji, kde jsou lokalizovány rozsáhlé jeskynní systémy Moravského krasu patřící k nejnavštěvovanějším přírodním památkám v ČR.. Olomoucký kraj s pěti přístupnými jeskyněmi je co do počtu jeskyní druhým nejvýznamnějším krajem. Nejvíce navštěvovanými jeskyněmi jsou Zbrašovské aragonitové jeskyně, jejichž návštěvnost také stoupá nejrychleji a v roce 2006 dosáhla 63 340 návštěvníků. Jeskyně Na Pomezí na Jeseníku v roce 2006 navštívilo 60 tisíc lidí a jeskyně Na špičáku 17 230 návštěvníků. (MF Dnes, 21. 11. 2006).

Návštěva jeskynních systémů kraje patří k aktivitám, které vhodně doplňují nabídky služeb CR, protože leží v zónách zvýšeného turistického potenciálu. U návštěvnosti jeskynních systémů se silně projevuje sezónnost. Nejvyšší návštěvnost zaznamenáváme v létě, zvyšuje se také za obzvlášť horkých dnů.

4.1.2 Kulturně- historické předpoklady pro rozvoj CR

Kulturně-historickým předpokladům je v odborných publikacích věnováno méně prostoru než předpokladům přírodním. Jejich význam byl v minulosti chápán jako doplňkový k přírodním atraktivitám. Rekreační cestovní ruch je ještě dnes někdy posuzován pouze jako odpočinek, sportovní aktivity, atd. V praxi je však často spojován s poznávacím cestovním ruchem.

Kulturně-historické předpoklady pro CR mají bodový charakter. Je možno je rozdělit na památky **architektonické, technické, národně-historické, památky lidové architektury a archeologické**. Dále kromě kulturně-historických památek sem zařazujeme **kulturní zařízení a akce a sportovní zařízení a akce** (Šulavínová, 1973). Z hlediska návštěvnosti lze použít dělení na *památky mezinárodního významu* (návštěvnost nad 200 tis. ročně, např. zámek Český Krumlov, Lednice, Karlštejn; v Olomouckém kraji nemá kategorie zastoupení), *památky národního významu* (návštěvnost 100-200 tis. ročně, např. hrad Bouzov), *památky regionálního významu* (návštěvnost 50-100 tis. ročně, např. Velké Losiny, Helfštýn, Janský Vrch) a *památky mikroregionálního významu* (návštěvnost pod 50 tis. ročně; např. elektrárna Dlouhé Stráně, expozice v Příkazech). (Rozdělení dle autorů Szczyba, Fňukal, Kudrnovský, 2005). V Návrhu nové rajonizace cestovního ruchu je prvním kritériem hodnocení kulturně-historických památek **stupeň ochrany** těchto památek a až sekundárním kritériem návštěvnost.

Architektonické kulturně-historické památky

Kulturně-historické památky v Olomouckém kraji se z velké části koncentrují do města Olomouc. Město **Olomouc** je po Praze druhá největší památková rezervace v ČR. Mezi architektonické památky Olomouce patří také památka Světového dědictví UNESCO, (od roku 2001) kterou je Monumentální sloup Nejsvětější Trojice z 18. století. V blízkosti města Olomouce leží tzv. **Svatý Kopeček**, poutní místo s bazilikou Navštívení Panny Marie a nedalekou zoologickou zahradou, která se díky své návštěvnosti téměř 400 tisíc za rok 2007 zařadila do kategorie národního významu (www.kr-olomoucky.cz, 2008). Jedna z nových architektonických atraktivit cestovního ruchu, vybudována roku 2000, je **Přírodní ráj Horizont**. Leží v Bystrovanech, asi 4 km od města Olomouce. Je zde nově vybudováno arboretum, které je čtvrtou nejnavštěvovanější turistickou atrakcí v Olomouckém kraji (www.kr-olomoucky.cz, 2008). Nejnavštěvovanější kulturní památkou mimo Olomouc je hrad **Bouzov**, ležící v ORP Litovel. V roce 2005 hrad navštívilo přes 101 600 osob (Návrh nové rajonizace CR, 2007). To, že hrad Bouzov svou návštěvností několikanásobně převyšuje návštěvnost ostatních kulturně-

historických památek kraje, je vidět v tabulce č. 3. Jeho výhodou je kromě toho, že se tu natáčí množství filmů a pohádek, také blízkost Javoříčských jeskyní. Ty spolu s hradem tvoří zajímavý typ na výlet v této oblasti.

Dále sem patří hrad **Šternberk** a zřícenina hradu **Helštyň**. V obci Velké Losiny kromě lázní zmiňovaných v kapitole 4.1., podkapitole Lázně Olomouckého kraje, leží zámek Velké Losiny. Na Jesenicku je nejnavštěvovanější zámek **Janský vrch** v Javorníku, na Prostějovsku zámek **Plumlov**. Jižně od Olomouce leží několik malých až středně velkých, kulturně-historicky zajímavých obcí (Náměšť na Hané, Tovačov, Konice apod.). Jejich potenciál zatím není dostatečně rozvinut.

Tab. 3: Vybrané kulturně-historické památky v Olomouckém kraji (kromě města Olomouce)

Název památky	Okres	Návštěvnost	Roční příjmy (Kč)
Bouzov	Olomouc	101 600	7 171 000
Šternberk	Přerov	26 497	856 000
Janský Vrch	Jeseník	36 058	1 181 000
Velké Losiny	Šumperk	36 358	1 615 680
Příkazy (expozice)	Olomouc	3 500	61 000

Zdroj: Olomoucký kraj 2008

Technické památky a atraktivita

Technické památky patří mezi nové atraktivita cestovního ruchu. Návštěvnost mnohých se rok co rok zvyšuje. Stali se důležitou součástí infrastruktury cestovního ruchu v kraji.

Významnou technickou památkou je **ruční papírna Velké Losiny** (technická kulturně-historická památka, podána žádost o zapsání do seznamu UNESCO). Výjimečné je **Muzeum Olomouckých tvarůžků** v obci Loštice. Dále se v kraji nachází vodní **elektrárna Dlouhé Stráně**, situovaná v CHKO Jeseníky, jejíž vodní nádrž je umístěná 1.350 m n. m. Technickou památkou, u které pozorujeme rapidní nárůst návštěvnosti, jsou **Zlatorudné mlýny** v obci Zlaté Hory. Jde o skanzen s replikami středověkých mlýnů, které jsou plně funkční. Návštěvnost se pohybuje okolo 30 tis. turistů za rok (Marketingová strategie Moravskoslezského kraje, 2005). Mezi technické památky se počítá také **Plumlovská přehrada** (viz kap. 4.1. podkapitola Hydrologické poměry), navštěvována převážně kvůli rekreaci. Dále je do kategorie řazena **rozhledna Zlatý Chlum** ležící v blízkosti města Jeseník, otevřena roku 1899 a později rekonstruována v padesátých letech. V Prostějově se nachází **Lidová hvězdárna**, jejíž značnou část návštěvníků tvoří školní exkurze. V Obci Příkazy je situována památka lidové architektury – **Hanácký skanzen** (návštěvnost viz tab. 3). Mezi technické památky lze také počítat několik opevnění z druhé světové války, situované v blízkosti státní hranice. Dále např. zbytky městského opevnění v Olomouci a dalších městech, které však nemají pro rozvoj cestovního ruchu zásadní význam.

Kulturní zařízení a kulturní akce

Kulturní zařízení naplňují potřeby kraje. Počet některých zařízení (kina, knihovny) postupem času klesá. Dochází k rušení malých kulturních zařízení obecního významu a ke snaze o zvýšení úrovně těchto zařízení ve větších městech. Přispívá k tomu zvýšení migrace obyvatel za prací v posledních letech. Zvyšují se možnosti a s tím také potřeby obyvatelstva využívat kulturní zařízení ve městech okresního až krajského významu.

V kraji se nachází 51 **muzeí** (ČSÚ, 2006), z nichž 11 jsou muzea regionálního významu situována převážně v okresních městech. Tato síť vhodně doplňuje cestovní ruch příslušných regionů. V kraji se dále nachází celkově 52 **galerií** (ČSÚ, 2006).

Druhou nejnavštěvovanější poznávací turistickou atraktivitou Olomouckého kraje je olomoucké **Muzeum umění** spolu s **Arcidiecézním muzeem**. Za rok 2007 jej navštívilo 228 000 návštěvníků (www.kr-olomoucky.cz, 2008). Dalším navštěvovaným muzeem je **Vlastivědné muzeum v Šumperku**, které navštíví přibližně 90 000 návštěvníků za rok (Marketingová strategie Moravskoslezského kraje, 2005). Zajímavé muzeum je také např. **Lovecko-lesnické muzeum Úsov**, situováno v místním zámku, který byl vybudován na místě středověkého hradu.

Tab. 4: Kulturní zařízení v Olomouckém kraji

Kraj, okres	Kina	Knihovny	Muzea	Galerie	Divadla	Amfiteátry
Olomoucký kraj	44	522	51	52	9	35
Jeseník	4	25	8	1	2	-
Olomouc	12	155	16	20	4	8
Prostějov	7	110	8	12	2	3
Přerov	10	133	8	11	-	11
Šumperk	11	99	11	8	1	13

Zdroj: ČSÚ, 2007

Z akcí pořádaných v Olomouckém kraji je největší olomoucká **Flora**, mezinárodní zahrádkářská výstava, která patří k třetí nejnavštěvovanější turistické atraktivitě v kraji celkově. Na jaře roku 2008, při příležitosti padesátého výročí, Floru navštívilo téměř 90 tisíc lidí, což je rekord za posledních deset let (www.enviweb.cz, 2008).

Další akce jsou spojeny s folklórem a tradicemi. V Šumperku je vždy v létě pořádán **Mezinárodní folklorní festival**, kam se sjíždějí taneční soubory z celého světa. Významné jsou také letní **Hanácké slavnosti** v Prostějově, **Folklorní festival Lidový rok** ve Velké Bystřici a **Mezinárodní folklorní festival** v Kostelci na Hané.

Na konci srpna se koná hudební akce celorepublikového charakteru nazvaná **Mohelnický dostavník**, orientovaná na folk a country a festival **Zahrada** v Náměšti na Hané. Každé léto jsou pořádány tři až čtyři další hudební festivaly menšího charakteru.

Sportovní zařízení a akce

V kraji je dobrá infrastruktura sportovních zařízení ve srovnání s ostatními kraji. Počet krytých bazénů mezi roky 1995-2006 stoupl z 11 na 22 (www.ris.cz, 2007), stejně jako počty ostatních sportovních zařízení (viz tab. 5). Celkově je silně podprůměrný opět okres Jeseník, kde jsou však předpoklady pro cestovní ruch díky přírodním podmínkám nadprůměrné. Sportovní zařízení budované primárně k využití potenciálu CR jsou uvedeny v části věnované realizačním předpokladům, podkapitole turistická a sportovně-rekreační zařízení. V této kapitole jsou uvedena zařízení, která primárně slouží místním občanům a na rozvoji CR se tedy větší měrou nepodílí.

Tab. 5: Sportovní zařízení v Olomouckém kraji v roce 2006

Kraj, okres	Koupaliště celkem	Kryté bazény	Hřiště	Tělocvičny	Stadiony	Zimní stadiony
Olomoucký kraj	57	22	819	443	70	9
Jeseník	5	4	45	32	6	2
Olomouc	12	5	258	145	22	3
Prostějov	13	4	184	90	9	2
Přerov	12	3	159	82	20	1
Šumperk	15	6	173	94	13	1

Zdroj: ČSÚ, 2006

V Olomouckém kraji se v nepravidelných intervalech koná akce nazvaná *Mezinárodní festival sportu pro všechny*. Účastní se jí okolo 4 tisíc sportovců také ze zahraničí. Již od roku 1905 se koná tradiční automobilový závod ve městě Šternberku *Ecce Homo*.

4.2 Realizační předpoklady

Realizační předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu mají význam pro jeho samotné uskutečnění, jak vyplývá z názvu. Dle Vystoupila a Šauera (2005) a jejich ekonomického pohledu význam realizačních předpokladů spočívá ve schopnosti vytvářet spojovací článek a prostorovou konkretizaci vztahů mezi oblastmi, tedy centry zájmu o rekreaci (póly nabídky) a cílovými místy, resp. oblastmi rekreace (nabídka). Bez realizačních předpokladů by nebylo možné využít přírodní ani kulturně-historický potenciál pro širší veřejnost a tedy ani rozvíjet CR v oblasti. S rozvojem životní úrovně a se zvyšujícími se nároky na komfort turistů jsou dnes mnohdy hlavním předpokladem rozvoje CR. Podle Mariota (1983) lze realizační předpoklady rozdělit na *předpoklady komunikační* a *materiálně-technickou základnu* cestovního ruchu.

4.2.1 Komunikační předpoklady

Při hodnocení dopravních poměrů se zaměřím na rozmístění a hustotu železničních a silničních sítí. V rámci silniční dopravy délky silnic, dálnic a železnic, zaujímá Olomoucký kraj 11. místo v pořadí krajů ČR (www.czso.cz, 2006). Dálnice protínají kraj pouze v délce několika kilometrů. Z rychlostních komunikací je významná R 35 a R 46⁴. Problémem je celkově špatný provozně technický stav velké části silniční sítě všech kategorií či nižší úroveň komunikace, než by bylo třeba z hlediska objemu dopravy. Osobní železniční doprava v kraji má velkou tradici a lokální síť železnic je hustá⁵.

V kraji se nachází několik hraničních přechodů. Od roku 2006 proběhly četné změny v souvislosti se vstupem ČR do Schengenského prostoru. Tyto změny přispěly k přeshraniční spolupráci s Polskem, byly vytvořeny nové hraniční přechody a přeshraniční komunikace se dle slov zaměstnance městského úřadu v Jeseníku mnohem zintenzivnila a zjednodušila, což napomohlo také každodenní migraci za prací některým obyvatelům.

Materiálně-technická základna

Do kategorie materiálně-technické základny řadíme předpoklady cestovního ruchu, které mají význam pro využití potenciálu cestovního ruchu na určitém území. Řadíme sem také činnosti spojené s marketingem a rozvojem služeb potřebných k tomu, aby tento potenciál bylo možné využít v co největší míře, ale v souladu s určitými zásadami politiky cestovního ruchu. Realizační předpoklady jsou rozděleny dle Wokouna a Vystoupila (1987). Patří sem **ubytovací zařízení, stravovací zařízení, ostatní zařízení (obchodní zařízení, zařízení služeb)**. Poté také **sportovně-rekreační a kulturně-společenská zařízení**, u kterých uvedu pouze ty s výrazným podílem na možnostech realizace cestovního ruchu. Celkově je o sportovním a kulturně-společenském potenciálu pojednáno v kapitole nazvané Lokalizační předpoklady (viz výše).

Ubytovací zařízení jsou nejdůležitějším materiálně-technickým předpokladem pro rozvoj určitého druhu cestovního ruchu. Od nabízených druhů ubytování a jejich cen se odvíjí složení hostů, které danou oblast navštěvují. Do hromadných ubytovacích zařízení přijelo v 1. čtvrtletí 2008 celkem 2,6 milionu hostů, což bylo o 10,5 % více než ve stejném období předchozího roku. Počet přenocování činil 8,2 milionu, tj. meziročně o 6,8 % více (ČSÚ, 2008). Nárůst počtu zahraničních i domácích turistů se vysvětluje mimo jiné zvýšeným zájmem o lázeňské pobyty (viz kap. Lokalizační předpoklady).

⁴ Mapa dálniční a silniční sítě – www.ceskedalnice.cz

⁵ Mapa železniční sítě – www.cd.cz

Olomoucký kraj zaujímá 11. místo z celkových 14 krajů co do počtu hotelů. Dle statistiky ČSÚ⁶ se v kraji nachází pět čtyřhvězdičkových hotelů (12. místo mezi kraji), což by mohlo znamenat, že orientace Olomouckého kraje není zaměřena na vyšší vrstvy obyvatel, ani na zahraniční turisty. Za negativum tohoto jevu je možno považovat nižší příliv kapitálu do oblasti. Dle seznamu firem **čtyřhvězdičkových hotelů** (www.firmy.cz, 2008) a následným ověřením však v průběhu posledního roku a půl narostl počet těchto hotelů o jeden čtyřhvězdičkový penzion v Jeseníku a jeden hotel v Přerově. Tyto dva přibyly k stávajícím čtyřem v Olomouci a jednomu wellness hotelu ve Velkých Losinách. Nejvyšší počty turistů se ubytují ve **tříhvězdičkových hotelech**. Z celkového počtu ubytovaných v těchto zařízeních je jich 53 % zahraničních turistů (ČSÚ, 2008).

Kapacita všech hromadných zařízení je v Olomouckém kraji nejmenší mezi kraji⁷. Celkový počet ubytovacích zařízení zvyšují počty **turistických ubytoven a chatových osad**, kterých je v kraji průměrný počet (7. místo mezi kraji). Nízké číslo v kategorii **hotelů nižší kvality (dvou a jednohvězdičkových) a pensionů** nenaznačuje zvýšené využívání tohoto typu ubytování, který bývá častý v jiných horských a podhorských oblastech České republiky (Liberecký, Královéhradecký, Jihočeský kraj).

Přesný počet ubytovacích zařízení označených jako **ubytování v soukromí** lze obtížně určit. Jejich seznam je k dispozici na stránkách ČSÚ (2008) nebo v seznamu firem (www.firmy.cz, 2008). Dle obou zdrojů je v Olomouckém kraji jejich počet ve srovnání s ostatními kraji podprůměrný. Tento typ ubytování dává šanci podílet se na cestovním ruchu místním občanům. Není to často jejich jediný zdroj příjmů, proto pro ně sezónnost není takovým problémem jako v případě hotelů. Potenciál pro využití tohoto typu ubytování v oblasti je nevyužitý. Příkladem úspěšného modelu využívání tohoto druhu ubytování mohou být např. mnohá alpská horská střediska.

Pomineme-li Karlovarský kraj, který je specifický lázeňstvím, zaujímá Olomoucký kraj první místo co do průměrného počtu nocí strávených v těchto zařízeních, a to 4 noci (ČSÚ, 2008). Rozvoj dlouhodobého cestovního ruchu má kladný vliv na cestovní ruch kraje, hlavně na ubytovací zařízení. Lidé zde často tráví celé dovolené a delší pobyty v lázeňských zařízeních. Tento jev do jisté míry souvisí s odlehlou polohou kraje, kdy sem lidé ze vzdálenějších oblastí nepřijíždějí pouze na víkend či prodloužený víkend, protože by se jim kvůli časové náročnosti dopravy tato cesta nevyplatila. Struktura návštěvníků v Jeseníkách vykazuje značné podíly hostů z výchozích oblastí ležících v rádiu větším než 50 km, z nichž přijíždí do regionu více než 60% hostů (Kreisel, 2006). Dle Marketingové strategie cestovního ruchu Olomouckého kraje (2003) se jedná převážně o hosty ze sousedních krajů – Jihomoravského, Zlínského a dalších. Lidé ze vzdálenějších částí republiky a zahraniční turisté do oblasti příliš necestují.

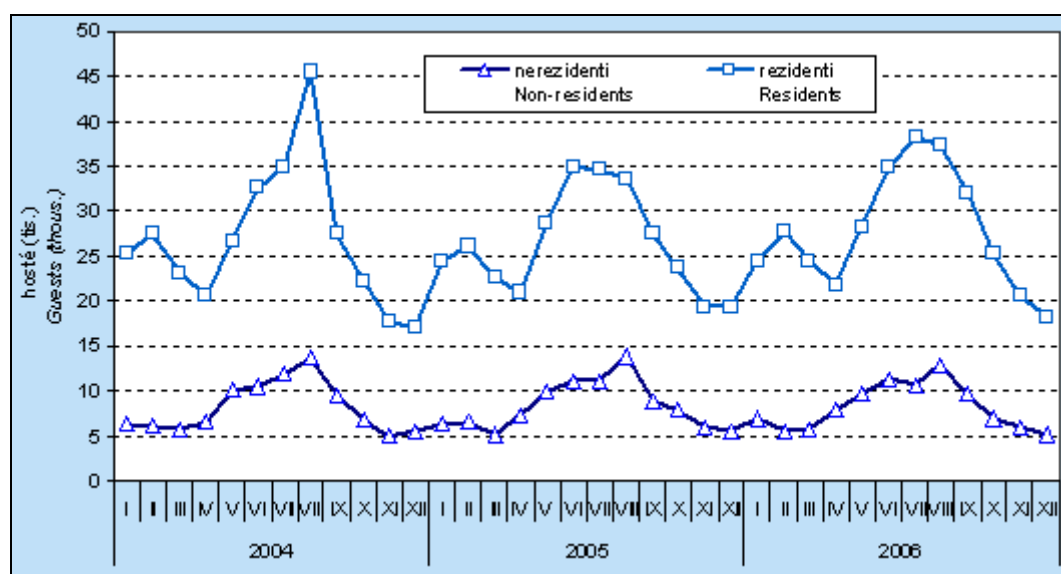
Na počtu ubytovacích zařízení a ubytovací kapacitě Olomouckého kraje se podílejí okresy Jeseník a Šumperk více než 60 % (Kreisel, 2006, s.7). Průměr kraje pozvedají lázně Jeseník

⁶ ČSÚ, 31.6.2006

⁷ ČSÚ, 31.12.2006

(viz kap. 4.1. – Lokalizační předpoklady). Dle obrázku č. 2 se nejvyšší návštěvnost ubytovacích zařízení kraje projevuje v letních měsících, menší zvýšení sledujeme v zimě. Při shrnutí situace je třeba doplnit, že nízké stávající využití lůžek v ubytovacích zařízeních (39,3 %, tj. o 6,7 % nižší než průměr za ČR) je dáno nevhodnou strukturou a nevyhovujícím standardem řady zařízení (ČSÚ, k 31.12.2006). Kraj má možnosti rozvíjet jiné formy ubytování, hlavně v turisticky atraktivních Jeseníkách a ve větších městech. Je třeba vzít si příklad z podobných oblastí a zvolit vhodnou strategii. Není třeba volit formy ubytování zaměřené pouze na zahraniční klientelu a zvyšovat tak standard a ceny celoplošně (např. Krkonoše). Řešení vidím v rozvoji širšího spektra druhů ubytování. Přejít od velkých rekreačních zařízení mnohdy nevalné kvality k menším formám ubytování (pensiony, ubytování v soukromí) za přijatelnější ceny. Pomohlo by to rozvoji malého a středního podnikání v oblasti, stejně jako lepší povědomí o možnostech podpory z evropských fondů. Je také třeba posílit návštěvnost kraje v zimních měsících a rozvíjet potenciál zimního CR (viz níže), kterou vhodné formy ubytování silně ovlivňují.

Obr. 2 - Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních podle měsíců v Olomouckém kraji

Zdroj: ČSÚ, 2007

Stravování se často uvádí dohromady s ubytováním a někdy tvoří jeden celek. Často se nejvyšší restaurace a cateringové služby v kraji nacházejí v hotelích. V kraji je široká škála tradičních českých restaurací za přijatelné ceny. Tradiční moravská jídla a krajovou kuchyni nalezneme spíše na jihu kraje (Prostějov, Náměšť na Hané) a v Olomouci (Moravská restaurace, Hanácká pivnice, atd.). V Lošticích blízko výroby Pravých olomouckých tvarůžků se nachází restaurace zaměřená právě na tvarůžkové speciality. Ty můžeme nalézt i v dalších restauracích v kraji. Tradičními nápoji v oblasti Jeseníků jsou *likéry* Praděd a Priessnitz vyrobené dle speciálních receptur ze směsi jesenických bylin. Více o tradičních moravských jídlech v publikaci Lahůdky moravské kuchyně od Martina (2002).

Sportovně-rekreační zařízení

Do této kategorie jsou zařazeny sportovní zařízení, jejichž účel vzniku je primárně rozvoj cestovního ruchu v oblasti a nachází se přímo ve střediscích CR (lyžařské vleky, lanové dráhy, cyklostezky. Ostatní sportovní zařízení (bazény, hřiště, sportovní stadiony) uvedené v kapitole 4.1.2. jsou také využívány turisty, ne však v takové míře a pouze doplňkově.

Mezi dopravní zařízení s rekreační funkcí řadíme především **lyžařské vleky**. V případě Olomouckého kraje se hlavní koncentrace lyžařských areálů nachází v horské a podhorské oblasti Jeseníků a Rychlebských hor. Menší lyžařská střediska se nacházejí i v jiných částech kraje, často se však i přes možnosti umělého zasněžování potýkají s nedostatky sněhu díky malé nadmořské výšce. V okrese Přerov to jsou např. vleky v **Partutovicích** (asi 10 km od Hranic na Moravě) a v **Hlubočkách** (asi 10 od Olomouce).

Nejvýznamnějším lyžařským areálem v kraji je **Červenohorské sedlo**, dalším významným centrem je **Ramzová**, kde jsou kromě čtyř vleků také dvě sedačkové lanovky, využitelné také v létě. V sezóně 2007-2008 byl za přispění peněz z fondů EU otevřen nový lyžařský areál v **Přemyslově** se dvěma vleky a čtyřsedačkovou lanovkou. Je zde patrná snaha o vybudování moderního areálu alpského typu (dražší a kvalitnější služby). Úspěch tohoto projektu budeme moci hodnotit až po několika zimních sezónách. Na Ramzové a v Přemyslově se nacházejí jediné sedačkové lanovky v Jeseníkách. Lokalizace těchto tří lyžařských areálů v příloze č. 4.

Menších lyžařských areálů je v oblasti Jeseníků v Olomouckém kraji daleko více. Z mnohých areálů (Červenohorské sedlo, Přemyslov, Ramzová, Paprsek, Klepáčov atd.) vedou značené trasy využitelné pro **běžecké lyžování**. Mezi doprovodné sportovní atraktivity všech tří největších areálů patří také např. sněžné skútry či snowtubbing (jízda na pneumatice).

K letnímu využití sjezdovek se používají **horské minikáry**, které se nacházejí v některých centrech zimních sportů (Ramzová, Hlubočky, Kouty nad Desnou). V obci Štítý na Šumpersku se nachází **Akrobat Park**⁸ Štítý, který zvýšil povědomí o oblasti a pozvedl turistický ruch.

Kromě již zmiňovaných zimních běžeckých tras se v kraji nachází síť turistických tras, cyklotras a cyklostezek. Mezi nejfrekventovanější turistické a běžecké trasy oblasti patří tzv. "turistická magistrála" (Drahošová, 2002) vedoucí po hlavním hřebeni Hrubého Jeseníku. Mohutný rozmach vzniku nových **cyklotras a cyklostezek** patří v současné době ke trendům v oblasti využití potenciálu kraje pro cestovní ruch. Olomouckem procházejí dvě dálkové cyklotrasy – **Moravská** (vedoucí od Jeseníku přes celou Moravu do Mikulova) a **Jantarová** (v ČR od Českého Těšína do Mikulova; celkově od Krakova do Vídně)⁹. Obě dálkové trasy se stýkají právě v Olomouci. Dalším impulzem pro rozvoj cykloturistiky je pravidelný provoz tzv. **cyklobusů**. Jejich linky spojují turistické destinace s většími městy (Olomouc, Šumperk, Jeseník, atd.). Od roku 2005 běží úspěšný projekt **Kolmo za poznáním Olomouckého kraje**.

⁸ lokalizace viz příloha č. 4

⁹ obě stezky viz příloha č. 1

Ostatní zařízení

Mezi ostatní zařízení CR řadíme **obchodní zařízení a zařízení služeb**. Patří sem půjčovny a servis sportovních potřeb, zařízení horské služby, informační kanceláře. V nejvýznamnějších zimních střediscích se nacházejí také doprovodné služby jako jsou půjčovny, servis, lyžařské školy či stanice horské služby. Tyto služby se koncentrují na Červenohorském sedle, Ramzové i v Přemyslově. I provozovatelé menších lyžařských areálů usilují o rozšíření nabídky těchto služeb, které se postupně stávají samozřejmostí pro turisty. Přítomnost těchto doprovodných služeb se promítá i do ceny jízdného, která se rok od roku zvyšuje. Nevyhovující služby pozorujeme např. v nedostatečné kapacitě parkoviště a stravovacích zařízení na Červenohorském sedle (www.olomouc.eu, 2008).

Kvalitní **turistická informační centra** (dále TIC) patří k důležitým složkám cestovního ruchu. Infocentra jsou rozdělena do jednotlivých tříd, které uděluje Asociace turistických a informačních center A.T.I.C. ČR (www.czecot.cz, 2008, v Olomouckém kraji např. TIC Šumperk, Jeseník). TIC Olomouckého kraje jsou zobrazeny v příloze č. 1, přičemž v Olomouci se nachází tři, v Přerově a Šternberku dvě TIC; www.kr-olomoucky.cz, 2007). Bývají umístěny v okresních městech i v menších turisticky atraktivních obcích (Ostružná, Náměšť na Hané, Javorník, Štítý). Ve srovnání s ostatními kraji ČR je jejich počet mírně podprůměrný (www.czecot.cz, 2008). Umístění turistických informačních center viz příloha 1.

Internetové služby mají v cestovním ruchu stále větší a již nezastupitelný význam. Delší dobu se v ČR projevují snahy o vytvoření kvalitního **centrálního informačního systému**, který by spojil informační a komerční stránku, tzn. že by si návštěvník stránek mohl vybraný produkt cestovního ruchu přímo rezervovat s možností on-line platby. V rámci internetu působí desítky malých on-line rezervačních systémů v oblasti CR, které postrádají jakoukoliv návaznost a jednotnost. V současné době o tvorbu komplexního systému usiluje turistický server ČR CZeCOT, který vlastní společnost World Media Partners, ve spolupráci s agenturou CzechTourism.

4.3 Selektivní předpoklady

Selektivní předpoklady pro CR se zabývají obyvatelstvem žijícím v dané oblasti. Toto obyvatelstvo tvoří podmínky pro CR, které potom využívá (poptávka) nebo se stará o infrastrukturu a rozvoj CR (nabídka). Jsou hlavním praktickým vykonavatelem CR v dané oblasti. Mezi selektivní předpoklady jsem zařadila předpoklady *urbanizační, demografické a sociologické* (Wokoun, Vystoupil 2008).

Počet obyvatel v Olomouckém kraji je mírně nadprůměrný (6. místo mezi kraji; ČSÚ, 2006) stejně jako hustota obyvatel (6. místo mezi kraji; ČSÚ, 2006). Na pořadí má vliv např. velikost měst (kraje s největšími městy mají vždy vyšší počty obyvatel), počet obcí a rozloha kraje (Olomoucký kraj 8. místo mezi kraji; ČSÚ, 2006). Jako celek tedy Olomoucký

kraj není výjimečný a pohybuje se okolo průměru ČR. Lze však sledovat velké regionální rozdíly: V Olomouckém kraji se nachází jak nejvíce, tak nejméně zalidněný okres ČR (okres Přerov 159 obyvatel/km², okres Jeseník 59 obyvatel/km²; www.czso.cz, 2006).

Také z hlediska *sídelní struktury* je obtížné hodnotit kraj jako celek. Na jihu kraje je struktura rozdrobená s většími až velkými vesnicemi (okres Přerov 104 obce díky vysoké hustotě zalidnění; ČSÚ, 2006). Typické hanácké vesnice zde mají ulicový půdorys s návsi. Naopak v horských a podhorských oblastech s nízkou hustotou zalidnění se nachází menší vesnice protáhlé podél vodních toků v údolích (okres Jeseník 24 obcí; ČSÚ, 2006). Celkově je v Olomouckém kraji druhý nejnižší podíl městského obyvatelstva v ČR. Podíl městského obyvatelstva klesá, stoupá naopak počet obyvatel v příměstských oblastech (okolí měst, hlavně okolí Olomouce).

Měna obyvatel je důležitým ukazatelem ekonomiky a atraktivity kraje pro občany ČR. Pokud obyvatelstvo stárne a zároveň je v oblasti malé přistěhovalectví, silně to ovlivňuje příliv kapitálu do oblasti a mimo jiné také rozvoj CR. Odráží se zde také situace státu jako celku. V tomto ohledu kraj prochází v posledních letech určitými změnami. Podle nejnovějších dostupných údajů z roku 2006 se záporná bilance přistěhovaných ku vystěhovaným změnila v bilanci kladnou. (do kraje jako celku se více lidí přistěhovalo než naopak). Velký podíl na tom však mají cizinci, kterých se za rok 2006 do kraje přistěhovalo 1 381 (ČSÚ, 2006).

Přirozená měna obyvatel v kraji se v posledních letech také mění. Kladným jevem je narůstání počtu narozených dětí. Za první čtvrtletí roku 2008 se v Olomouckém kraji narodilo 1644 dětí, což je sedmé místo mezi kraji. Změna demografického chování obyvatel ČR v posledních letech je celorepublikovým jevem. Také v posledním období (2008) se zvýšil počet narozených dětí v celé ČR, což je dáno hlavně vysokým počtem rodičích žen, kterým je okolo třiceti. Dle věkové pyramidy lze očekávat, že je tento jev přechodný a že dojde opět k poklesu narozených dětí a bude pokračovat proces stárnutí populace, který se projevuje především v okolí Konice, Litovle, ale také ve větších městech (Územně analytické podklady Olomouckého kraje, 2007). Naopak lze očekávat v nejbližších letech zvýšené přistěhovalectví (ČSÚ, 2008).

Ve sféře *služeb* Olomouckého kraje jsou patrné nerovnosti jak v jednotlivých odvětvích, tak i v jejich rozmístění. Ve sféře zdravotnictví a školství pracuje nadprůměrný počet zaměstnanců s vysokým podílem žen, ostatní oblasti služeb jsou co do počtu zaměstnanců podprůměrné (www.czso.cz, 2008). Celkově sektor služeb zaměstnává 47 % pracujících obyvatel regionu, leží však pod průměrem České republiky s 53,5 % (Kreisel, 2006, s.7).

Nejvíce obyvatel Olomouckého kraje pracuje v *průmyslu*. Efektivita tohoto odvětví je však velice nízká a tvoří 68 % republikového průměru (ČSÚ, 2008). Průmysl měl v minulosti hlavní význam. Na severu to byl tradiční průmysl textilní, který téměř zanikl. Dnes je v kraji 162 průmyslových podniků s více než 100 zaměstnanci (10. místo mezi kraji ČR; ČSÚ, 2008). V Olomouci, Přerově a v Brodku u Přerova se koncentrují potravinářské průmyslové závody. Nejsilnější je však strojírenský a zpracovatelský průmysl (Olomouc, Mohelnice, Lutín, Hranice).

Počet zaměstnaných v **zemědělství** postupně klesá. Produktivita obilovin na hektarové výnosy zaujímá páté místo mezi kraji, a to hlavně díky jižní zemědělské části kraje. Živočišná výroba je v kraji podprůměrná. Význam lesnictví je zvýšený díky těžbě dřeva v severních silně zalesněných oblastech (5. místo v pořadí krajů; ČSÚ, 2008) O rozložení jednotlivých ploch na území Olomouckého kraje více výše v kapitole Přírodních lokalizačních předpokladů CR (kap. 4.1.1).

Olomoucký kraj byl na konci roku 2006 posledním krajem co do hodnoty HDP na obyvatele (ČSÚ, 2006). **Ekonomická aktivita** kraje je podprůměrná. Za jediné pozitivum lze považovat to, že nižší vyspělost může znamenat zvýšenou možnost čerpání dotací z fondů EU. Příčiny celkového negativního stavu je možné hledat v nedostatečném přílivu investic a malém množství ekonomických subjektů, vytvářejících tržní prostředí.

Z výsledků statistických šetření vidíme, že kraj je opět silně nerovnoměrný. Celkově se potýká s problémy jako je nezaměstnanost, neschopnost konkurence v mnoha průmyslových odvětvích, s nedostatečným rozvojem hlavně tržních služeb a s nedostatkem pracovních příležitostí. Tyto ukazatele spolu souvisejí, je tedy třeba snažit se řešit situaci jako celek, protože vyřešení jednoho problému často přináší multiplikační efekt v podobě usnadnění řešení problému jiného.

Okres Jeseník představuje demograficky nejproblémovější oblast nejen v rámci kraje, ale v rámci celé ČR. Potýká se s vysokou nezaměstnaností a s vysokým vystěhovalectvím. V této souvislosti skýtá cestovní ruch šanci pro nové hospodářské impulzy pro celý region. Potencionálně se zde nabízí větší možnost rozvoje CR v souvislosti s dostatkem volných pracovních míst. Je taky možné, že by rozvoj CR přilákal do oblasti původní obyvatele, kteří kvůli nedostatku pracovních příležitostí žijí ve velkých městech.

5 Shrnutí obecné části

V této části práce následuje shrnutí potenciálu cestovního ruchu na základě provedené analýzy přírodních a kulturních předpokladů CR. V příloze č. 4 je mapové zpracování rozmístění největších atraktivit cestovního ruchu. Postup při tvorbě mapy viz str. 38.

Rozmístění hlavních oblastí a atraktivit cestovního ruchu

- 1) **Největší potenciál rozvoje** cestovního ruchu v kraji má **zimní turistika** (silný vliv reliéfu) a **lázeňství**
 - a) **Severní část kraje** – potenciál v propojení obou typů cestovního ruchu v obou ORP
Potenciálem v obou ORP – rozvoj zimního cestovního ruchu a doprovodné infrastruktury (sezónní ubytovací a stravovací zařízení, ubytování v soukromí apod.)
 - **Jesenicko** – lázeňství a zimní turistika – **oblast největšího potenciálu CR**
 - vysoká koncentrace atraktivit cestovního ruchu do města Jeseníku a jeho blízkého okolí – vhodná lokalizace města z pohledu cestovního ruchu
 - snížený potenciál cestovního ruchu v oblastech Javornicka a Vidnavska (příhraniční periferie)
 - přítomnost hůře situovaných kulturně-historických památek (Javorník, Zlaté Hory)
 - zvýšení potenciálu díky možnostech přeshraniční spolupráce
 - strukturálně nejvíce postižená oblast kraje, silná periferita a nezaměstnanost
 - zachovalé přírodní prostředí, nízká hustota zalidnění
 - výborné propojení různých forem cestovního ruchu
 - **Šumpersko** – zimní turistika a lázeňství – **oblast největšího potenciálu CR**
 - infrastruktura v horských oblastech vhodně doplněna dobře situovanými kulturně-historickými památkami
 - Šumperk a Velké Losiny představují tranzitní oblasti při cestách turistů
 - výborné propojení různých forem cestovního ruchu
 - možnosti tvorby produktových balíčků CR
 - b) Oblasti **vysokého potenciálu**:
 - **ORP Hranice na Moravě**
 - lázeňství a jeho zázemí (ubytování, sportovní infrastruktura)
 - jeskynní systém a propast (nejnavštěvovanější jeskyně v kraji)
 - historické město Hranice

– možnosti propojení všech tří forem CR působících silně koncentrovaně na extrémně malém území

- **Okres Olomouc**

- region ovlivněn zázemím Olomouce¹⁰
- využití možností potenciálu CR v přímé blízkosti města (příměstský cestovní ruch)
- hlavní potenciál - *netradiční formy CR*
- Arboretum, lázně, ZOO a Skiareál v zázemí Olomouce
- vhodné doplnění kulturně-historického potenciálu centra o další formy CR
- další podobné možnosti – např. Aquapark, sportoviště (golfové hřiště apod.)
- strukturálně nejméně postižená oblast kraje (vliv zázemí Olomouce)
- periferie v okolí Libavé

- **ORP Litovel**

- jeskyně, vodní turistika, cykloturistika, naučné stezky, kulturní cestovní ruch
- koncentrace všech pěti atraktivit CR v CHKO Litovelské Pomoraví
- Bouzov- nejnavštěvovanější památka v kraji
- Hanácký skanzen Příkazy
- možnost kombinace mnoha forem CR
- výborná poloha, potenciál CR

Oblasti *středního a nízkého potenciálu CR*

- kulturně-historický potenciál obcí není vhodně doplněn jinými typy CR
- tradiční oblasti – gastronomie, zvyky a kultura
- potenciál v rozvoji sítí cyklostezek, příp. tematických cyklostezek (témata zvyků a kultury)

- **ORP Uničov**

- **ORP Šternberk**

- **ORP Prostějov**

- Plumlov – kulturní potenciál, potenciál vodních sportů

- **ORP Přerov**

- **ORP Lipník nad Bečvou**

- zřícenina hradu Helfštýn – výhodná poloha v zázemí města

- **ORP Konice**

- **ORP Mohelnice**

- muzeum tvarůžků v Lošticích

¹⁰ To má vliv na srovnání a ostatními ORP; samotná aglomerace Olomouce není do srovnání započítána

- Úsov-muzeum a zámek
- nevyužitý potenciál cykloturistiky
- **ORP Zábřeh**
 - specifický přínos pro rozvoj CR v kraji v podobě *Akrobat parku Štíty*
 - centrum letní rekreace regionálního významu
 - výrazný vliv na celou ORP Štíty – multiplikační efekty v obci a jejím zázemí
 - periferní poloha v rámci kraje

Další možnosti rozvoje CR v kraji

1) Lázeňství v kraji

- největší potenciál v návštěvnosti zahraničních turistů
- největší ubytovací kapacita, vysoká úroveň ubytovacích kapacit
- postupné rozšiřování lázeňských služeb pro zahraniční klientelu

2) Struktura ubytovacích zařízení

- není zaměřena na náročnou klientelu
- rezervy v oblastech ubytování v soukromí typického pro horské oblasti – ekologicky nenáročný sezónní typ ubytování

3) Potenciál pro letní rekreaci

- silně podprůměrný potenciál vodních ploch (vodní sporty Plumlov¹¹) viz Hydrologické poměry)
- podprůměrný přírodní potenciál
- neexistující infrastruktura

4) Kulturní potenciál cestovního ruchu

- nutnost synergie s přírodním potenciálem, který v kraji celkově převažuje
- silná dominance Olomouce
- nevyužitý potenciál v jižní části kraje – přítomnost malých a středních obcí tradičního charakteru (propojit s přírodním a sportovním zaměřením – možno propojit např. s cykloturistikou)

5) Nevyužitý nebo málo využívaný potenciál rozvoje:

- cykloturistika (hlavně jižní část kraje a Litovelsko – vysoký potenciál)
- agroturistika
- vodní turistika – řeka Morava

¹¹ Viz kap. 4.1.1.- Hydrologické poměry

Do **mapy (příloha č. 4)** byly zaneseny bodové a plošné značky.

Bodově byly zaneseny následující atraktivity CR:

- lázeňská zařízení v kraji (všechna kromě lázní Skalka)
- nejvýznamnější lyžařská střediska (dle počtu návštěvníků)
- přírodní atraktivity (přístupné jeskyně) a centra letní rekreace regionálního významu¹²
- kulturní památky¹³

Tyto bodové atraktivity cestovního ruchu byly na základě analýzy vyhodnoceny jako významné s použitím výše uvedených kritérií.

K **plošnému vyhodnocení** jednotlivých ORP z hlediska jejich potenciálu pro cestovní ruch byla použita následující kritéria:

1. počet bodových atraktivit cestovního ruchu v jednotlivých oblastech kraje –bodová rozhraní tří kategorií:

Další bod daná ORP vždy získala, pokud se na jejím území vyskytuje:

- lázeňství
- zimní cestovní ruch

Tyto dvě aktivity mají na základě vyhodnocení analýzy CR v kraji největší potenciál rozvoje, proto byla použita jako měřítko.

Tab.č. 6: Kritéria pro tvorbu mapy atraktivit CR

	Nejvyšší potenciál	Vysoký potenciál	Nízký potenciál
Počet bodových atraktivit	> 5	3-5	1-2
Celkový počet bodů	>6	4-5	1-3

Zdroj: vlastní zpracování

Mapa cestovního ruchu také v rámci Návrhu nové rajonizace (2007), kde byly jako kritéria zvoleny kapacity ubytovacích zařízení.

¹² Centra letní rekreace regionálního významu – k jejich identifikaci byla použita *Nová rajonizace cestovního ruchu*, s. 89

¹³ Památky regionálního významu – k jejich identifikaci byla použita *Nová rajonizace cestovního ruchu*, s. 89

6 Výzkumná část

6.1 Průběh výzkumu

Po teoretické přípravě jsem uvažovala nad *výběrem zkoumaných objektů*. Protože se jedná o kvalitativní výzkum, bylo třeba výběr provádět pečlivě, aby byly zdroje dat věrohodné a výběr přesně definovaný (Hendl 2005, s.151). Jako zdroj byly použity stránky Ministerstva pro místní rozvoj, kde byly pomocí filtrů vygenerovány všechny žádosti o dotace v rámci výzev týkajících se cestovního ruchu v rámci grantových schémat za období 2004-2006. Jsou zde uvedeny jak názvy projektů, tak i jména soukromých i veřejných objektů, které o dotace požádali. Vznikl mi tak seznam 112 projektů, tedy žádostí, které byly na ministerstvo přijaty v rámci jednotlivých výzev grantových schémat na podporu cestovního ruchu v rámci Olomouckého kraje za období 2004-2006 (viz tabulka č. 7). Protože některé subjekty podávaly větší množství žádostí v rámci vybraných priorit, celkem se jednalo o 89 objektů, které bylo třeba oslovit.

Tab. č. 7: Počet projektů v rámci jednotlivých grantových schémat SROP

Podopatření – Název grantového schématu	Výzva 1 5/ 2005	Výzva 2 12/2005	Výzva 3 9/2006
4.2.1. Podpora nadregionální infrastruktury cestovního ruchu	3	0	0
4.1.2. Podpora regionálních a místních služeb cestovního ruchu-malí a střední podnikatelé	2	13	8
4.1.2. – Podpora regionálních a místních služeb cestovního ruchu-veřejné subjekty a neziskové organizace	16	16	0
4.2.2.Podpora regionální a místní infrastruktury cestovního ruchu v Olomouckém kraji	12	39	1

Zdroj: MMR, 2008

Podopatření 4.1.2. a jeho dvě grantová schémata jsou brány jako nadstavba („měkké aktivity“) k infrastrukturním projektům (podopatření 4.2.2.; Evaluace střednědobého pokroku programu SROP, s. 91).

Výběr obsahuje jak úspěšné, tak i neúspěšné žádosti o dotace. Přesný počet neúspěšných žádostí mi na začátku výzkumu byl znám-jednalo se o 47 projektů z celkového počtu 112, další čtyři žadatelé od žádosti ustoupili (MMR, 2008) Hlavním předpokladem bylo oslovení všech subjektů. Pro průběh samotného výzkumu jsem si stanovila následující *plán průběhu výzkumu*.

Podle plánu nejprve proběhl prvotní kontakt, kdy byla snaha zjistit jméno kompetentní osoby, která se zabývala přípravou žádosti a o dané problematice měla nejvíc vědět. Pokud tato fáze proběhla úspěšně, dané osobě byl popsán účel a očekávané výstupy svého výzkumu. Bylo zdůrazněno, v čem je výzkum zajímavý také pro žadatele. Pokud žadatel souhlasil, byl domluven termín telefonického interview, jehož předpokládaná délka byla stanovena na 20-30

minut. Žadatelé byli upozorněni, že v průběhu rozhovoru by měli být na vhodném místě, kde budou mít klid a čas rozmyslet si odpovědi na kladené otázky (Hendl 2008, s. 174).

Pokud respondent projevil zájem odpovědět na položené otázky formou dotazníku v e-mailu, byly mu otázky zaslány e-mailovou formou a bylo zdůrazněno datum, do kterého je potřeba otázky zodpovědět. Pokud se tak nestalo, zavolala jsem respondentovi znovu telefonicky a připomněla mu, že mu byl dotazník zaslán a že čekám na jeho vyplnění. Na konci rozhovoru byl žadateli poskytnut kontakt na mou osobu, aby se v případě zájmu nebo dalších otázek na mě mohl obrátit. Poděkovala jsem za poskytnuté informace.

Po stanovení plánu výzkumu probíhal samotný **sběr dat**, v rámci kterého došlo k drobným odchylkám oproti plánu výzkumu. Sběr dat probíhal v časovém horizontu téměř dvou měsíců.

V rámci prvotního kontaktu byli osloveni všichni respondenti, většinou nebyl problém žadatele kontaktovat. Několikrát se stalo, že se žadatele nepodařilo zkontaktovat vůbec. Data podání žádostí se pohybují mezi léty 2005-2006. Některé subjekty už dnes neexistují, nebo došlo k obměně zaměstnanců. Důvodem mohla být také neochota se o tématu bavit (celkem v šestnácti případech). U veřejných subjektů se mi nepodařilo zkontaktovat kompetentní osobu celkem čtyřikrát. V ostatních případech se nakonec vždy prvotní kontakt zdařil.

Po prvotním kontaktu jsem se s danou osobou domluvila na dalším průběhu. Celkem v pěti případech byl žadatel schopen na otázky odpovědět ihned. Jednalo se vždy o soukromé žadatele nebo starosty malých až středních obcí, kteří podávali pouze jednu či dvě žádosti a lépe se jim konkrétní případ vybavil. Zaměstnanci úřadů z větších měst měli častěji problém si konkrétní případ vybavit a museli některé informace dohledávat.

Celkem v osmi případech respondent nebyl ochoten na otázky z různých důvodů odpovědět. Často byl udáván jako důvod nedostatek času, a to hlavně u soukromých podnikatelů (celkem v šesti případech). Několikrát se podařilo respondentovi k odpovědi přesvědčit. Zaměstnanec krajského úřadu mi sdělil, že studenti jsou častými dotazovateli a že se chystají podávání těchto informací zpoplatnit.

Odpovědi na otázky byly získávány telefonicky nebo emailem (v několika případech kombinací obojího). Tyto dvě formy se od sebe mírně liší, ale obě přinesly požadované a relevantní výsledky. Raději jsem prováděla **telefonický rozhovor**. Bylo třeba jednotlivá interview korigovat, respondenti často odbočovali od tématu, někteří sklouzávali ke kritice nebo naopak ke snaze o zviditelnění a reklamu své společnosti nebo obce. Bylo třeba rychle a flexibilně reagovat a zaznamenávat celý rozhovor, nejlépe hned po ukončení interview bylo nutné poznámky utřídit a přiřadit k jednotlivým otázkám. Většinou byly zjištěny relevantní odpovědi na všechny položené otázky, pokud si respondent na všechny vzpomněl. V pěti případech byly odpovědi na zbývající otázky zaslány emailem.

Při použití této metody mi byly sděleny doplňující informace. Dojmy z telefonických rozhovorů byly vnímány silněji, což by mohlo ovlivnit subjektivní pohled při vyhodnocování (Hendl 2008, s.166). Bylo třeba tyto skutečnosti eliminovat.

Emailový dotazník přinesl stručné a jasné odpovědi, což lze považovat za výhodu. V některých případech se ale ztrácí respondentův názor a chybí citově zabarvený projev, který pomůže lépe odhalit jeho pravé myšlenky. Ztrácí se také doplňující informace, které se v průběhu konverzace daleko lépe zjišťují (Hendl 2008, s. 166). Další nevýhodou je to, že někteří respondenti odpovědět slíbili, nicméně nakonec museli být kontaktováni ještě jednou. Někdy ani to nepomohlo (celkem šest nezodpovězených emailů). Oproti původnímu plánu bylo na žádost respondenta více dotazníků zasláno emailem, i když se jednalo pouze o ty respondenty, kteří si tuto formu výslovně přáli (celkový počet 33 dotazníků zaslaných emailem). Tím, že bylo žadatelům umožněno odpovídat také touto formou, se silně rozšířil seznam respondentů, protože e-mailová forma byla pro některé z nich příjemnější.

6.2 Identifikace objektů

Přes ztrátu 40 % odpovědí v průběhu výzkumného procesu z výše popsaných důvodů se podařilo zkontaktovat 53 respondentů z celkových 89. Jedná se o 67 zodpovězených dotazníků ze 112. Podrobný přehled je uveden v tabulce č.8. V následující kapitole je proveden rozbor úspěšnosti získávání dat u veřejných a soukromých subjektů, jejichž strukturu a jednotlivá specifika blíže identifikují.

Tab. č. 8: Počet oslovených respondentů a provedených výzkumných šetření

	Počet projektů celkem	%	Počet respondentů celkem	%
	112	100	89	100
z toho:				
zodpovězené dotazníky	67	60 %	53	60 %
z toho:				
telefonicky	38	57	28	53
e-mailem	29	43	25	47

Zdroj: vlastní zpracování dle seznamu žadatelů (příloha č. 2)

Informace o respondentech

Jako koneční uživatelé projektů jsou definovány kraje, obce, svazky obcí, organizace zřizované kraji nebo obcemi, malí a střední podnikatelé podnikající v cestovním ruchu nebo jejichž předmět podnikání se vztahuje k podporovaným aktivitám v rámci rozvoje služeb pro cestovní ruch, nestatní neziskové organizace, Hospodářská komora a její složky (Závěrečná zpráva střednědobé evaluace SROP, str. 82). Z celkových 89 žadatelů se jedná o 32 veřejných a 57 soukromých subjektů. Podařilo se oslovit 24 veřejných a 29 soukromých subjektů (příloha tab. č. 9). V některých částech práce bylo třeba hodnotit výsledky soukromých a veřejných subjektů zvlášť z důvodů odlišností a specifík jednotlivých skupin.

Hlavním rozdílem mezi veřejnými a soukromými subjekty je pravděpodobnost, že dotace získají. Z 24 veřejných subjektů, které se mi podařilo oslovit, dotaci neobdrželo 8, z 29 projektů soukromých žadatelů dotace nebyla přiznána 18 žadatelům. Rozdíl je v tomto případě výrazný a jeho možnými příčinami se zabývám níže.

Tab. č. 9: Úspěšnost v získávání dat u veřejných a soukromých subjektů

	Počet oslovených žadatelů celkem	Soukromé s.	Veřejné s.
	89	57	32
Z toho:			
odpovědělo	53	29	24
% úspěšnosti	60	51	75

Zdroj: vlastní zpracování na základě seznamu žadatelů (příloha č. 2)

Veřejné subjekty je možné rozdělit do tří podskupin, z nichž každá má svá specifika. Jedná se o městské úřady okresních a jiných měst¹⁴, obecní úřady jednotlivých obcí do 5 tis. obyvatel¹⁵ a mikroregiony a svazky obcí¹⁶.

Podařilo se mi získat více odpovědí z veřejné sféry než od soukromých firem. Nejjednodušší bylo informace získat od zaměstnanců úřadů okresních a jiných větších měst, kde mám 100% úspěšnost. Žádala všechna větší města v kraji¹⁷. Úředníci byli vstřícní, zřejmě zvyklí odpovídat na podobné dotazy. Po telefonické konzultaci si 80 % z nich nechalo dotazník zaslat e-mailem, odpovědi poctivě dohledali a v nejbližších dnech zaslali (pouze na případ tří okresních úřadů a krajského úřadu, kam jsem musela znovu volat). V jejich odpovědích byl často postrádán vlastní názor a invence, je to jejich práce a zřejmě také proto se snaží osobní přístup vynechat.

U menších měst a obcí¹⁸ byla situace různá. Celkově jich požádalo o dotace velice málo – celkem 6 obcí. Obecně bylo náročnější kontaktovat zodpovědnou osobu, kterou byl většinou starosta. Často už v úřadě nepracoval nebo bylo obtížné ho zastihnout. Všichni starostové preferovali telefonické interview. V průběhu výzkumu bylo na základě konverzace se starosty zajímavé sledovat různou úroveň jednotlivých obcí, velice různorodé osobnosti starostů a jejich specifické názory. Zvláštnosti těchto konverzací vyhodnotím níže v kapitole výsledky výzkumu.

Další skupinou jsou mikroregiony. V Olomouckém kraji existuje 37 mikroregionů¹⁹. Z celkových 37 mikroregionů jich žádalo o dotace v rámci mého výzkumu 15, z nichž jsem získala 10 odpovědí. Zde byla situace podobná jako u menších obcí – respondenti byli hlavně starostové některé z obcí mikroregionu a bylo náročné je kontaktovat. Ukázala se opět různá

¹⁴ zodpovědná osoba je většinou přímo Euromanažer nebo zaměstnanec některého z odborů úřadu – regionálního rozvoje nebo kultury

¹⁵ zodpovědnou osobou je většinou starosta obce

¹⁶ zodpovědnou osobou je většinou starosta některé z příslušných obcí

¹⁷ S výjimkou Přerova

¹⁸ do 5 tis. obyvatel

¹⁹ Region malého geografického měřítka. V praxi se zpravidla jedná o účelové mikroregiony, sdružení obcí. V ČR jsou často vytvářeny za účelem získání společné podpory pro čerpání prostředků ze státních fondů a z fondů EU

úroveň těchto svazků, které plní svůj účel někdy ukázkově a někdy je jejich funkce omezena. To se také projevilo v úspěšnosti podaných žádostí v rámci mikroregionů, které jsou blíže analyzovány v kapitole Výsledky výzkumu. Údaje uvádím přehledně v tabulce č. 10.

Tab. č. 10: Struktura veřejných subjektů žádajících o dotace

Subjekt	Celkem žádalo	Celkem odpovědělo	% úspěšnosti získaných odpovědí
Města nad 5 tis. obyv.	9	9	100
Obce a města pod 5 tis obyv.	6	6	100
Mikroregiony	15	9	60

Zdroj: vlastní zpracování na základě seznamu žadatelů (příloha č. 2)

V případě *soukromých subjektů* byly žadatelé většinou firmy menšího typu, někde je uvedena jako žadatel přímo konkrétní osoba. Mnoho žadatelů se snažilo podpořit nějakou sportovní aktivitu či vybudovat sportovní zařízení. Další početnou skupinou byly žadatelé o podporu výstavby ubytovacího zařízení. Méně často žádaly také větší společnosti jako různá lázeňská zařízení, dále např. ZOO Olomouc, Ski klub lokomotiva Olomouc apod. Přehled rozdělení soukromých projektů viz kapitola .

Získávání odpovědí u soukromých subjektů bylo daleko složitější než u veřejných subjektů. Největší problém bylo sehnat kontakt na soukromé osoby a na respondenty v rámci společností se sídlem jinde než v místě realizace projektu. Často se stávalo, že respondenti nechtěli na dané otázky odpovědět²⁰ . Proto je také úspěšnost získávání informací v tomto případě nižší, což může být způsobena tím, že jsou častějším cílem podobných dotazů a tedy menší ochotou odpovědět z tohoto důvodu. Toto je ale spekulativní, proto tabulka slouží spíše jako přehled úspěšnosti výzkumu v rámci soukromých subjektů. Údaje uvádím v tabulce č. 11.

Tab. č. 11: Struktura soukromých subjektů žádajících o dotace

Subjekt	Celkem žádalo	Celkem odpovědělo	% úspěšnosti získaných odpovědí v rámci výzkumu
Celkem	57	29	51
Z toho:			
Firmy do 10 zaměstnanců	32	16	50
Neexistující subjekty a nezjištěno	6	6	0
Větší subjekty	19	7	37

Zdroj: vlastní zpracování na základě seznamu žadatelů (příloha č. 2)

²⁰ Arboretum Horizont, Tourist centrum s.r.o. apod

6.3 Výsledky výzkumu

V této části práce zpracovávám výzkumné šetření, představuji a analyzuji zjištěné poznatky a závěry vyplývající ze zpracování výsledků. Rozpětí odpovědí na jednotlivé otázky je poměrně široké. Bylo třeba zohledňovat různé aspekty a informace o respondentech a projektech, které se v dotazníku neobjevily. Proto jsem jednotlivé odpovědi třídila do několika kategorií.

Techniky použité při **vyhodnocování dat**: Nashromážděných informací bylo hodně, proto bylo nutné data nejprve seřadit, zredukovat a podle určitého klíče vyhodnotit. Byl vytvořen kategoriální systém. Slouží především k provádění redukce dat (Hendl 2005, s. 211). Vždy několik otázek, které spolu souvisí, byla nahrazena jednou kategorií, která byla vyhodnocována vždy zvlášť. Kategorie byly vytvořena na základě otázek v dotazníku a částečně také na základě již nashromážděných dat. Ty sloužily k tomu, abych na základě jednotlivých odpovědí určila význam otázky pro získání nejdůležitějších informací. V rámci určité kategorie odpovědi vždy vykryštalizovaly v obecnější koncept a tedy v odpověď na výzkumnou otázku.

Pro kvalitní vyhodnocení dat byly použity dvě rozdílné metody, pro vyhodnocení telefonického interview a emailového dotazníku zvlášť. Rozdíly mezi oběma metodami jsou uvedeny výše v kap. Pro hodnocení telefonických interview, kdy bylo informací podstatně více a bylo nutné je rozřadit, byla použita technika tzv. shrnujícího protokolu. Tato technika nezachovává celý text, ale pro redukci se stanoví určitá míra abstrakce, na kterou se obsáhlejší texty převedou (Hendl 2005, s.209). Odpovědi otázek, které se ptají na názor respondenta, byly ve vybraných případech ponechány v plném znění, i když neodpovídali přesně na danou otázku. Ve výsledcích se tedy objevují také plné citace částí interview. V případě e-mailových dotazníků byla interpretace a vyhodnocování jednodušší. Většina úprav a hodnocení byla prováděla až po skončení výzkumného procesu.

Poté byly odpovědi rozděleny do několika kategorií podle zaměření. V jednotlivých kategoriích jsem vyhodnocovala odpovědi v rámci skupin dle typu žadatele (veřejné objekty/soukromé objekty) zvlášť v případech, kdy se výsledky u jednotlivých skupin lišily. Také úspěšnost žadatele byla rozlišujícím faktorem, který se ve vyhodnocování výsledků projevil.

Vyhodnocování dat v rámci kategoriálního systému:

I.kategorie (otázky 1-8): rozdělení projektů do jednotlivých skupin podle jejich zaměření a cílů

II.kategorie (otázky 9-17): bližší zaměření projektů, informace obsažené v žádosti

III.kategorie (otázky 18-25): konkrétní vliv projektů (stěžejní výsledky výzkumu)

a) hodnocení rozmístění projektů (rozmístění veřejných a soukromých subjektů zaneseno do mapy)

b) vyhodnocení celkového přínosu a dopadu projektů, co projekty do oblasti přinesly a co se reálně změnilo (výsledky zaneseny do mapy)

IV. kategorie (otázky 26-28): plány respondentů do budoucna, možnosti zlepšení

I.kategorie

Témata v rámci první kategorie jsou důležitou součástí hlubších analýz v rámci kategorií II a III. Proto je v této kapitole často odkazováno na podrobnější rozbor v následujících kapitolách, kde jsou vyhodnocovány výzkumné otázky.

Témata a zaměření žádostí

Přehled všech projektů v rámci jednotlivých grantových schémat na podporu cestovního ruchu je v tabulce č. 7. Rozdílné zaměření žádostí a jejich témat můžeme sledovat mezi soukromými a veřejnými subjekty. Veřejné subjekty jsou obecně více zaměřeny na propagaci kraje a marketing, jejich dopad je ve většině případů plošný. Soukromé subjekty jsou zaměřeny více infrastrukturalně a místně. Podrobné zpracování je uvedeno v tab. a mapě č. Rozdíl mezi zaměřením témat u úspěšných a neúspěšných žádostí se neliší, zde se projevil vliv stanovení a splnění cílů (viz níže), který úspěšnost žádosti ovlivnil.

Neúspěšní žadatelé ani jejich projekty se nevyznačují zásadními odlišnostmi. Jedná se o malé a střední podnikatele, z veřejných subjektů jde o zvýšený počet mikroregionů a několik menších měst a obcí. V případě větších měst je pouze jeden případ neúspěchu²¹. Přehled neúspěšných žádostí viz tab. č. 12, kde je vidět, že procentuelní zastoupení neúspěšných projektů menších měst, mikroregionů a soukromých subjektů je zhruba stejné.

Tabulka č. 12: Struktura neúspěšných žádostí o dotace

Typ subjektu	Celkem	Neúspěšných	% neúspěšných žádostí
Města nad 5 tis. obyvatel	13	1	8 %
Města a obce pod 5 tis. obyvatel	6	3	50 %
Mikroregiony	10	5	50 %
Soukromé subjekty	38	18	47 %

Zdroj: vlastní zpracování na základě seznamu žadatelů (příloha č. 2)

Cíle projektů

Zde je třeba rozdělit cíle projektů u soukromých a veřejných subjektů. Pomineme-li cíle jako jsou "Rozvoj cestovního ruchu v oblasti" a "Zvýšení návštěvnosti", které se opakují u veřejných i soukromých subjektů, je tu ještě důležitý cíl – Zvýšení počtu pracovních míst – který se vyskytuje pouze u soukromých subjektů. Opět to souvisí se zaměřením projektů – veřejné subjekty jsou plně zaměřeny na marketing a propagaci a v rámci těchto projektů pracovní místa nevytvoří. Probíhá tu ale často spolupráce se soukromými subjekty (tiskárny, marketingové agentury), která jistý přínos do oblasti přinese v podobě nových zakázek. Někdy existuje dohoda mezi žadatelem a soukromými subjekty, které jsou v rámci projektu podporovány..

²¹ odstoupení od žádosti v případě města Prostějova z důvodů předem špatně vypracované studie

Faktory působící na plnění cílů, neúspěšné projekty a důvody jejich neúspěchu (mimo jiné díky nesplnění cílů projektů) jsou podrobně rozebrány v téže kapitole, Kategorii II.

V průběhu výzkumu si respondenti jediný hlavní cíl projektu často nebyli schopno vybavit. Soukromí žadatelé uváděli konkrétní cíl, např. vybudovat vlek (4 případy), často jmenovali seznam více cílů²² (6 případů), a často cíl ani cíle projektu vůbec neznali, protože administrativní záležitosti za ně řešila soukromá agentura (7 případů). Veřejné subjekty, jimž byl dotazník zasílán v mnoha případech emailovou formou, si informace často dohledali a neměli problém odpovědět.

Tato otázka nebyla brána jako stěžejní a informace byly v některých případech zpětně ohledány. Mimo jiné bylo zjištěno např. to, že dva z respondentů se oblastí žádostí o dotace zabývají profesionálně nebo "poloprofesionálně".

Jak probíhá monitoring jednotlivých projektů?

Otázky týkající se monitoringu si žadatelé vybavovali lépe než otázky týkající se přímo žádosti. Všichni úspěšní žadatelé odevzdávají zprávy o průběhu projektu, většinou se blíží závěr pětiletého monitorovacího období, očekávají tedy kontrolu v nejbližším období. Žadatelé působili tak, že se na kontrolu stále snaží připravovat.

Vyplácení finančních částek se týká úspěšných žadatelů – tady došlo v mnoha případech ke krácení vyplacené částky v průběhu monitoringu (viz tab.č. 13). Ve většině případů došlo k minimálnímu krácení celkové částky z důvodu chyb v rozpočtu projektu (např. město Lipník nad Bečvou). Chyby v rozpočtu mohly vzniknout z různých důvodů, nelze hodnotit, zda a v kterých případech se jednalo o úmysl. U veřejných subjektů někdy nebylo možno odhadnout ziskovost projektu, se kterou se v tomto případě nepočítá, proto byla cílová částka zkrácena (např. město Šumperk). Ke krácení cílové částky z důvodu neplnění některého z cílů většinou znamenalo krácení až v desítkách procent, ve všech případech však byla alespoň část podpory vyplacena (celkem 12 % případů). Nesplnění některého z hlavních cílů projektu se týkalo hlavně neúspěšných žadatelů. Nemožnost jejich splnění tedy byly příjemci žádosti schopni identifikovat včas. Hlavní důvody neúspěchu přijatých žádostí včetně nesplnění cílů viz tato kapitola, Kategorie II.

²² tato odpověď byla brána za dostačující

Tab. č. 13: Souhrnná tabulka monitoringu a administrativního zpracování žádostí

Monitoring	Projekty soukromých subjektů		Projekty veřejných subjektů	
	Počet	%	Počet	%
Cíle plněny 100 %	20	53 %	16	57 %
Krácení částky	17	47 %	12	43 %
Odpovědi žadatelů				
Ano – využili služeb soukromé agentury	28	73 %	7	24 %
Ano – adm. zpracování je hlavním faktorem úspěchu	9	24 %	14	48 %
Ano – velikost subjektu ovlivňuje úspěšnost projektu	21	55 %	17	59 %

Zdroj: vlastní zpracování na základě seznamu žadatelů (příloha č. 2)

II. kategorie

Zpracování žádosti

Administrativní stránka zpracování projektů není hlavním tématem mého výzkumu, přesto ji považuji za důležité zmínit v této kapitole. To, jestli subjekt podával žádost sám, nebo téma zadal ke zpracování soukromé agentuře, má vliv na úspěšnost žádosti, o kterém je blíže pojednáno níže. V této kapitole se také zabývám kvalitou poskytovaných služeb některých soukromých agentur v kraji.

Služeb soukromých agentur využilo 70 % úspěšných a 26 % neúspěšných žadatelů. Využití těchto služeb patří, převážně u soukromých subjektů, v dnešní době k běžné praxi a není výjimkou. Odvíjí se od finanční situace subjektu a do jisté míry také od vůle a odhodlání žadatele dotaci dostat. Služby soukromých agentur procento úspěšnosti zvyšují, nikoliv však zaručují.

U veřejných subjektů je účast agentur nižší, jednak protože obce nad 5 tis. obyvatel služeb agentur příliš nevyužívají z důvodu vlastních lidských zdrojů s dostatečným know-how, jednak proto, že bylo dále zjištěno, že malé obce do těchto služeb dostatečně neinvestují (viz 6.3. výsledky výzkumu).

Další otázkou položenou v dotazníku bylo, zda považují žadatelé administrativní zpracování žádosti za hlavní důvod úspěchu žádosti. Tato otázka byla do výzkumu zařazena proto, že je to názor zmiňovaný v mnoha publikacích²³. Bylo tedy zajímavé zjišťovat, jakou váhu administrativnímu zpracování přiřazují žadatelé. Pokud respondenti s odpovědí nesouhlasili, většinou automaticky uvedli co konkrétně považují za nejdůležitější prvek při podávání žádostí.

²³ např. Střednědobá evaluace SROP

Administrativní zpracování žádosti považuje za hlavní důvod úspěchu z celkového počtu veřejných žadatelů 48 % a ze soukromých 24 % (viz tab. č. 13). Dalším často uváděným hlavním prvkem ovlivňujícím úspěšnost byl projektový záměr (cíle projektu) a třetím byla osoba žadatele.

Z výsledků je vidět silnější orientace zaměstnanců veřejné zprávy na administrativu. Výsledek může být ovlivněn tím, že veřejné subjekty tolik nevyužívaly služeb soukromých agentur, měli tedy s administrativní přípravou více práce. Přesto tento výsledek poukazuje na to, že se velká část žadatelů, hlavně z řad soukromých žadatelů, soustředí více na obsah žádosti a administrativní záležitosti nepovažují za hlavní kritérium úspěchu žádosti.

Velikostní struktura žádajících subjektů a její vliv na úspěšnost projektů

Tato otázka, podobně jako předchozí týkající se náročnosti administrativního zpracování žádosti, je často diskutovaná. Je známo, že žadatelé z řad malých subjektů mají často pocit, že nejsou schopni na dotace dosáhnout (Střednědobá evaluace). Respondenti celkově odpovídali v 57 % případů, že má velikost subjektu vliv na úspěšnost podané žádosti. Převážně byl jako důvod uváděno lepší ekonomické zázemí (87 %), dále stabilita a záruka dlouhodobé existence (10 %). Takto odpovídali žadatelé z řad větších i menších subjektů, veřejných i soukromých víceméně vyrovnaně. V tomto směru malé subjekty svým názorem nijak nevybočovali a naopak několik z nich uvedlo, že to vliv nemá vůbec (odpovídali, že záleží na osobě žadatele, projektovém záměru, cílech projektu, případně historii žadatele). Podrobný přehled uvádím v tabulce č. 13.

Originalita tématu

Některé projekty je vhodné ocenit za originalitu tématu a specifický přínos do oblasti – např. projekt s názvem *Olomouckým krajem po řece Moravě*. Žadatelem je cestovní kancelář zaměřená nejen na vodní turistiku v Olomouckém kraji (nabízí také např. zájezdy do zahraničí), která dostala dotaci na rozšíření části svých služeb v oblasti Olomouckého kraje. Tím nejen rozšířila portfolio svých služeb, ale nabízí pestrou nabídku vodní turistiky v kraji. Tento úspěšný projekt může být považován za první úspěšný krok v rozvoji vodní turistiky v kraji (viz kap. 4-Hydrologické poměry).

Zajímavý názor na vlastní originalitu má autor projektů podpory *Ski areálu Hlubočky* (ač se paradoxně potká s výkyvy počasí). Na otázku, čím je projekt výjimečný, odpověděl, že „umístěním lyžařského střediska v malé nadmořské výšce v blízkosti velké aglomerace a již jasně v minulosti prokázanou historií areálu a jeho fungováním.“ Na základě shrnutí analytické části (viz kap. 5) má vysoký potenciál právě rozvoj specifických forem cestovního ruchu v oblastech v okolí Olomouce, kam projekt může být řazen.

Faktory ovlivňující plnění cílů

V této kapitole jsou uvedeny nejčastěji zmiňované faktory ovlivňující plnění cílů projektů.

Změny počasí dělají největší problémy žadatelům o dotace v rámci projektů Jsme Vám blíž a Rozvoj Ski areálu Hlubočky – jedná se o ski areály ležící v malé nadmořské výšce. Žadatelé v těchto případech uvedli počasí jako hlavní faktor, který ovlivňuje plnění cílů.

Někteří žadatelé se k plnění cílů stavěli negativně a uváděli více neovlivnitelných faktorů; plnění cílů jim mnohdy připadalo nereálné (20 % respondentů). V tomto případě se ale jednalo spíše o přísné požadavky ze strany žadatelů, které vidí někteří žadatelé jako nesplnitelné nebo obtížně splnitelné. Náhoda podle nich hraje důležitou roli a splnění nastavených podmínek je těžko ovlivnitelné. Zajímavý názor, který stojí za citaci: „*Ty podmínky, které musí člověk splnit, neodpovídají zdejším poměrům. To moje zařízení je u cesty v Koutech (nad Desnou) a představte si, že by schválili stavbu toho tunelu a nikdo by tudy nejezdil. Jak bych potom mohl splnit návštěvnost, když bych k tomu neměl podmínky ?*“

Podobně negativně téma plnění cílů vnímá 25 % respondentů, kteří zmínili současnou **ekonomickou krizi**²⁴ jakožto nepředvídatelný faktor, který aktuálně ovlivňuje monitoring. Problém vidí většinou v plnění závazků zvýšení návštěvnosti, zvýšeného obrátu nebo udržení pracovních míst, když je společnost v krizi. „*V té smlouvě by tyto věci měli být nějak ošetřeny...sice nevím jak, ale měli. Prostě všude nemůžou platit stejné zákony, když to vždycky ovlivňuje něco jiného.*“ Nepředvídatelné situace je těžké administrativně ošetřit, a to hlavně v případech, že je základní myšlenkou EU jednotnost. V praktických situacích ovšem obyvatelé často vnímají realitu jinak.

Příčiny neúspěchů žádostí

Z celkových 26 neúspěšných žádostí bylo 8 žádostí z oblasti státní správy, 18 žádostí podaných soukromými žadatelí. Do celkového počtu neúspěšných žádostí jsou započítány dva případy, kdy žadatel od žádosti odstoupil.

Příčiny neúspěchu, které žadatelé uváděli:

1. za neúspěch může agentura, které jsme projekt zadali (celkem 7 případů)

Toto byla častá odpověď respondentů, která demonstruje také to, kolik neúspěšných žadatelů mělo agenturu k dispozici (3 veřejné a 4 soukromé subjekty). Respondenti si většinou stěžovali, že je agentura neupozornila, co všechno je třeba k žádosti dodat (seznam příloh k žádosti viz příloha č. 9. Mnoho respondentů uvedlo, že nevěděli kterou agenturu zvolit, protože jim nikdo

²⁴ duben 2009

konkrétní nedoporučil²⁵. Tento zjištěný poznatek může sloužit jako podnět pro kraj, protože úroveň jednotlivých agentur, stejně jako ceny za jejich služby jsou v tomto oboru velice různé.

2. *za neúspěch může nesplnění některého z požadavků, o kterém jsme nevěděli*
(celkem 8 případů)

Do této kategorie se řadí 8 žadatelů, kdy ve třech případech se jednalo o navýšení počtu pracovních míst, ve dvou o zvýšení návštěvnosti, a ve dvou opět o nedoložení některé části žádosti či některé z jejich příloh. Tyto faktory byly také často uváděny jako faktory, které se nejhůře plní v rámci monitoringu úspěšných projektů. Přehled hlavních cílů, které se nejhůře plní a faktorů, které toto plnění ovlivňují je uveden v tabulce č 14.

3. *za neúspěch může nesplnění požadavku, o kterém jsme věděli* (5 žadatelů)

Celkem pět žadatelů si je vědomo svého pochybení. Ve většině případů podcenili časovou náročnost přípravy, finanční stránku nebo některý z požadavků, který nemohli splnit.

4. *za neúspěch může to, že jsme malá společnost (obec), nevíme jak to udělat a nemáme dostatek financí*

Do této kategorie se řadí 4 subjekty, z nichž tři jsou veřejné subjekty. Negativně a pesimisticky se k tématu vyjadřovali starostové některých malých obcí. Jedná se právě o ty osoby, které směřování obce řídí. Ve srovnání s městy nad 5 tisíc obyvatel sledujeme rozdíl také u mikroregionů – zde se možnost získat dotace oproti malým obcím mnohonásobně zvyšuje, navíc je jich v kraji dostatek. Někde však tyto svazky evidentně neplní svou funkci. Někteří respondenti si nebyli jisti, kdo je vlastně za projekt zodpovědný. Toto může být příčina neúspěchu některých mikroregionů – nejasná struktura a pravomoce, stejně jako nejasně stanovené cíle. Situace malých obcí tedy vyznívala pesimističtěji než situace malých až středních podniků.

Cituji starostu jedné z malých obcí (v tomto případě se jedná o obec se značným kulturním bohatstvím): „*Jsem malá obec a nikdo nám nepomůže. Žádali jsme i v rámci mikroregionu, to jsme nakonec jednu dotaci dostali. Ale ta komunikace nefunguje, je nás tam moc obcí. Tuhle žádost jsme nakonec stáhli, protože zvýšení návštěvníků o 3 tisíce za rok nemůžeme zaručit – majitel expozice v zámku je soukromý a expozice se nemění. Máme tu tolik kulturního bohatství, a jak se o něj máme starat? Nemáme peníze ani na agenturu a sami tu žádost nezvládneme.*“

Z výsledků výzkumu vyplývá, že malé obce a mikroregiony v kraji se potýkají s problémy a mají značný problém na dotace dosáhnout, alespoň jejich slova ve většině případů vyzněla pesimisticky. Problémů je podle žadatelů hned několik:

- Nedostatek kvalifikovaných pracovníků a malá informovanost (někdy osoba starosty – dle slov jednoho: „Být starostou malé obce není nijak lukrativní zaměstnání.“)

²⁵ kraj agentury nedoporučuje, pouze zveřejňuje jejich seznam (Evaluace střednědobého pokroku programu SRP)

- Malé dotace a žádná podpora z vyšších správních stupňů (nebo špatné hospodaření s financemi obcí)
- Malá nebo žádná spolupráce se soukromými subjekty (nebo neschopnost se domluvit)

V úspěšnosti jednotlivých žádostí v rámci veřejných subjektů dochází ke značné nevyváženosti. V rámci aktivit spojených s podporou v rámci SROP kraj pořádal celkem 27 seminářů, které probíhaly ve dvou kolech (nejprve obecné informace a poté informace k žádosti o dotace), vypisuje také výběrová řízení – tzv. interní kola pro veřejné subjekty a žadatelům poskytuje konzultace. (Evaluace střednědobého pokroku programu SROP, 2007). Přesto výsledky výzkumu ukazují, že větší města mají celou řadu výhod oproti menším obcím, což se výrazně projevuje v úspěšnosti podání žádosti a v angažovanosti některých obcí, kterým snaha o dosažení na dotace ani nestojí za to.

V rámci kraje je třeba vyvinout zvýšenou aktivitu v tomto směru a vybrané obce např. oslovovat s konkrétní pomocí a radou, což by do oblasti přineslo více homogenity a vyváženosti. Tyto praktiky se v rámci kraje neprovádí²⁶, i když v některých krajích se praktiky jako aktivní oslovování subjektů již několik let provozují²⁷.

Vedle většiny malých obcí a mikroregionům, kteří jsou neúspěšní (viz výše), stojí obce (např. Loučná nad Desnou), které jsou (někdy s pomocí agentury) schopny úspěšně realizovat poměrně složité projekty. Ty jsou zaměřeny nejen na propagaci obce či regionu, ale ve spolupráci se soukromými subjekty propagují jejich služby. Monitoring v tomto případě probíhá systémem kontroly zvýšení návštěvnosti všech těchto soukromých zařízení. Tyto zatím ojedinělé projekty ukazují možnosti malých obcí, jakým směrem se ubírat do budoucna.

III.kategorie

Rozmístění projektů v rámci kraje a jejich dopady na rozvoj kraje

Dalším výzkumným tématem je rozmístění projektů v rámci kraje. Jedná se o oblasti, kde se konkrétně projeví vliv projektu. Bylo zjišťováno, jestli je jejich dopad zaměřen na strukturálně nejvíce postižené oblasti v rámci kraje a také na oblasti se zvýšeným potenciálem cestovního ruchu. Zde byly použity výsledky analýzy předpokladů CR uvedené v kap 5. Pro lepší porovnání je možné využít mapu v příloze č. 4, která zobrazuje největší atraktivity cestovního ruchu spolu s vyznačenými oblastmi potenciálu cestovního ruchu.

Projekty je možné z hlediska jejich dopadu dělit na dvě skupiny, které jsou pak vidět v mapách (přílohy č. 5 a 6). První jsou projekty, jejichž dopad se projeví v konkrétním místě.

²⁶ zdroj: slova zaměstnance krajského úřadu

²⁷ např. Plzeňský kraj (Evaluace střednědobého pokroku programu SROP)

Většinou se jedná o infrastrukturní projekty zaměřené na podporu sportovních, ubytovacích a stravovacích zařízení, kdy žádost ve většině případů podávali soukromí žadatelé. Druhou skupinou jsou projekty, jejichž dopad se projeví plošně. Zde se jedná o marketingové a propagační projekty, většina žadatelů jsou veřejné subjekty. V tabulce je uveden plošný a bodový dopad projektů. Graficky je dopad vyznačen v přílohách č. 5 a 6.

Tab. č. 14: Plošný a bodový dopad úspěšných a neúspěšných projektů

Kraj, okres	Úspěšné projekty	Místní dopad	Plošný dopad	Neúspěšné projekty	Místní dopad	Plošný dopad
Kraj celkem	41	23	18	26	21	5
Jeseník	6	2	4	7	6	1
Olomouc	12	7	7	5	4	1
Prostějov	1	0	1	5	2	3
Přerov	3	2	1	1	1	0
Šumperk	17	12	5	8	8	0

Zdroj: vlastní zpracování na základě seznamu žadatelů (příloha č. 2)

Z mapy č. 5 je zřejmé, že rozložení úspěšných projektů v kraji je nerovnoměrné. Poněkud překvapivá je nízká aktivita subjektů, a tím i regionální dopad v okresech Prostějov a Přerov a naopak zvýšený počet hlavně soukromých úspěšných žadatelů v okrese Šumperk, respektive v oblasti Jeseníků a v zázemí Olomouce.

Příčiny mohou být identifikovány následovně:

Severní část kraje (horská a podhorská oblast Jeseníků)

Z velké části se jedná o oblast Jesenicka a Šumperska, (resp. Jesenického a Šumperského okresu). Ze zhodnocení analýzy CR vyplývá, že jde o oblast s nejvyšším potenciálem cestovního ruchu, kde se koncentrují a doplňují lázeňská zařízení s využitím zimních sportů – dvou nejvýznamnějších atraktivit Olomouckého kraje. Počet kulturně-historických památek je nižší než v jiných částech kraje a doplňuje ostatní infrastrukturu. Zároveň výsledky ukazují, že konkrétně Jesenicko je nejvíce strukturálně postižená oblast, především díky své periferní poloze. Šumpersko také patří díky míře nezaměstnanosti, nízké hustotě zalidnění, periferní poloze a jiným ukazatelům (viz kap. Selektivní předpoklady) ke strukturálně postiženým regionům kraje. V těchto oblastech by byl vhodný dopad především projektů, které vytvářejí nová pracovní místa.

Předpoklad vhodné lokalizace do severní části kraje se potvrdil. Projekty jsou z velké části lokalizovány právě sem, a to jak úspěšné, tak i neúspěšné (přílohy č. 5 a 6). Nejvíce se projeví efekt infrastrukturních projektů soukromých žadatelů. Jejich největší koncentraci vidíme v oblasti pohorí Jeseníků. O zaměření jednotlivých projektů je blíže pojednáno v kapitole Vyhodnocení dopadů na rozvoj kraje. V okrese Jeseník se také koncentrují úspěšné projekty veřejných subjektů s plošným dopadem (Mikroregion Jesenicko a Žulovsko, propagace města Jeseníku a okolí). Neúspěšný byl pouze jeden plošný projekt v oblasti (svazek obcí Mikroregionu Žulovsko), který žádal ve druhé výzvě znova úspěšně. Hodnotit konkrétní dopad plošných projektů na danou oblast je obtížnější – propagace probíhala různou formou, navíc

většinou tyto projekty negenerují nová pracovní místa. Vidíme však aktivitu a úspěšnost veřejných subjektů, která je ve srovnání s jinými okresy kraje nadprůměrná. V tomto případě byly dopady a efekty směřovány do oblastí se značným potenciálem. Rozmístění podpory v severní oblasti kraje je efektivní – vyskytují se jak ve strukturálně postižené oblasti, tak v oblasti s největším potenciálem CR. Neúspěšné projekty jsou lokalizovány podobně jako úspěšné, a to hlavně do oblasti pohorí Jeseníků. Jejich hustota je nižší než v případě úspěšných. V mapě (příloha 6) lze vidět, kde projekty měly být lokalizovány a jaké oblasti mohly pozitivně ovlivnit. Důvody neúspěchů projektů jsou podrobně rozebrány v podkapitole Příčiny neúspěchů žádostí.

Možné důvody vysoké koncentrace projektů v severní části kraje:

- Vzrůstající atraktivita horské oblasti Jesenicka s dosud nenasyčenými kapacitami. Zvýšený počet žádostí o dotace v souvislosti se sezónní aktivitou spojenou se zimními sporty (výstavba a renovace lyžařských areálů, zlepšení infrastruktury pro turisty).
- Lepší image oblasti co se týče cestovního ruchu a z toho plynoucí větší informovanost a angažovanost respondentů
- Vyšší úspěšnost žádostí v severní části kraje (viz mapa neúspěšných žadatelů – příloha č. 6) může souviset s častějším zadáváním žádostí soukromým agenturám
- Odlišný přístup zastupitelů veřejných subjektů k dotacím – aktivní přístup často chápou jako propagaci vlastní obce
- Vysoký podíl podaných žádostí celkově s nižším zastoupením neúspěšně podaných žádostí

Jižní část kraje (ORP: Prostějov, Přerov, Lipník nad Bečvou a Hranice na Moravě)

Dané okresy jsou z hlediska cestovního ruchu poměrně stejnorodé (nízký potenciál cestovního ruchu) až na okres Hranice na Moravě, který potenciálem cestovního ruchu disponuje. V rámci kraje se jedná o oblasti s dobrou dopravní dostupností, zemědělsky výrazně vyspělé. Průmysl a služby jsou v rámci kraje na dobré úrovni (viz kap. Selektivní předpoklady). V oblastech převažuje kulturní potenciál cestovního ruchu, který je koncentrován do měst (Přerov, Prostějov, Lipník nad Bečvou, Hranice; z menších měst Plumlov (viz) a Kostelec na Hané). Tyto kulturně-historické památky nepatří k nejvíce navštěvovaným památkám v kraji, v jejich okolí chybí jiné vyžití a doprovodné turistické aktivity. Významnou kulturní památkou je hrad Helfštýn (viz kap. 4.1.1.). V okolí Hranic na Moravě leží významné lázně a jeskyně (viz kap. 4.1.1.). Podrobně viz příloha č. 4. Infrastruktura cestovního ruchu je nízká, není vhodně propojena a nedochází ke koncentraci turistických atraktivit (výjimku tvoří okolí Hranic na Moravě).

Stejně jako koncentrace atraktivit cestovního ruchu i koncentrace projektů na jeho podporu v oblasti nízká. Z úspěšně podaných žádostí na podporu cestovního ruchu se jedná právě o

zmíněná města s potenciálem kulturního cestovního ruchu – Lipník nad Bečvou, Hranice a Prostějov (plošný marketingový projekt). V oblasti chybí infrastrukturní projekty, soukromí žadatelé se procesu neúčastní, a to ani v okolí Hranic na Moravě, kde je potenciál cestovního ruchu vysoký. O významu a dopadu projektů více v kapitole s názvem Vyhodnocení dopadů projektů na rozvoj kraje.

Z neúspěšných projektů se jedná o dva soukromé žadatele a zbytek jsou menší obce a mikroregiony (viz kap. 6.2). V oblasti se projevuje vysoká neúspěšnost právě těchto subjektů.

Možné důvody nízké koncentrace projektů v jižní části kraje:

- Zemědělská oblast – dosud nedostatečně aktivovaný potenciál v oblasti kulturního cestovního ruchu, cykloturistiky a dalších forem cestovního ruchu
- Nízký zájem o podporu z fondů EU (extrémně nízký zájem ze strany soukromých subjektů) – může souviset s image oblasti jako “neturistické“(viz příloha č. 4)
- Určitý zájem ze strany mikroregionů a některých obcí – vysoká neúspěšnost (viz příloha č. 6)
- Nízké zapojení soukromých agentur, nízká informovanost a mylná představa o způsobu podávání žádostí vyplývající z rozhovorů (řešením může být větší intervence kraje – viz výše – Důvody neúspěchu žádostí)

Okres Olomouc, ORP Litovel

Okres Olomouc má odlišnou charakteristiku, která je silně ovlivněná přítomností města Olomouce. V zázemí města je zvýšený potenciál cestovního ruchu. Z hlediska číselných charakteristik města je na tom ve většině oblastí nejlépe ze všech okresů v kraji (nezaměstnanost, doprava, úroveň služeb apod.). Dochází zde k vhodné kombinaci a pestré nabídce skládající se z lázní (Slatinice), sportovního i kulturního vyžití (v oblasti kulturního vyžití dominance Olomouce). Obec s rozšířenou působností Litovel těží z blízkosti města Olomouce. Má velký potenciál cestovního ruchu díky CHKO Litovelské Pomoraví (viz kap. 4.1.1), jeskynním systémům a hradu Bouzov (viz kap. 4.1.2).

Zajímavé je to, že v ORP Litovel není identifikována ani jedna žádost o dotace, a to i přes značný potenciál CR, kterým oblast disponuje. Částečně sem zasahuje působení dopadu projektu s názvem Olomouckým krajem po řece Moravě, zaměřeného také na oblast Litovelského Pomoraví. Příčiny nezájmu ze strany soukromých a veřejných subjektů mohou být např. špatná informovanost o možnostech podpory a nedostatečná aktivita obce nebo mikroregionu. V okrese Olomouc sledujeme koncentraci hlavně úspěšných žádostí o dotace (oblast druhé nejvyšší koncentrace po oblasti okolo pohoří Jeseník). Koncentrují se do několika málo míst. Jedná se o lázeňské místo, podporu lyžařského areálu a podporu ZOO (blíže v kapitole Vyhodnocení dopadů projektů na rozvoj kraje). Zajímavé je to, že podané žádosti v okrese Olomouc se vyznačují vysokou úspěšností.

Koncentrace projektů v Olomouckém kraji a v obci s rozšířenou působností Litovel:

- Extrémní koncentrace žádostí do určitých míst (ZOO Olomouc, lázně Slatinice, Skiareál Hlubočky)
- Nízké využití koncentrace obyvatelstva v Olomouci pro podporu příměstských forem cestovního ruchu a sportovního využití místních obyvatel v bezprostřední blízkosti Olomouce
- V kraji dosud netypické zaměření některých projektů (např. Olomouckým krajem po řece Moravě, rozšíření golfového areálu Véska)
- Žadatelé často podávají více žádostí²⁸
- Vzhledem k výhodám centra (know-how, vysoký počet kvalifikovaných zaměstnanců)
- Nízký počet podaných žádostí Krajským i městským úřadem a 100 % orientace na marketing²⁹ – projekty vhodně orientovány na propagaci Olomouckého kraje na internetu (viz příloha č. 2)

Vyhodnocení dopadů projektů na rozvoj kraje

V této kapitole jsou uvedeny konkrétní dopady na rozvoj kraje a to nejen z hlediska lokalizace dopadu projektu, ale také z pohledu jejich významu pro rozvoj kraje. Aby bylo možné tento význam vyhodnotit, byl vytvořen kategoriální systém dělení projektů z hlediska významu jejich dopadu. Na základě zaměření a cílů projektů byly stanoveny tři kategorie z hlediska dopadu projektů na rozvoj kraje.

První kategorií jsou „tvrdé“ infrastrukturní projekty, zanechají v oblasti hmatatelnou stopu a téměř 100 % generují nová pracovní místa. To se týká především projektů rozvíjejících sportovní infrastrukturu v kraji, které mají reálnou šanci do oblasti přilákat turisty a tedy splnit cíle projektu. Tyto projekty jsou tedy obecně nejvíce ceněny z hlediska dopadu na rozvoj kraje, který je v tomto případě konkrétní, hmatatelný a v mnoha případech viditelný na mapě kraje.

Druhou kategorií jsou infrastrukturní projekty, které je možné považovat za doprovodné – tedy ubytovací a restaurační zařízení. Všechny úspěšné projekty v této kategorii se nachází v turisticky zajímavých oblastech či lokalitách, kde vhodně doplňují a rozvíjejí infrastrukturu cestovního ruchu, nejsou však hlavním lákadlem pro turisty. Většinou tedy přímo negenerují příliv turistů do oblasti, ale jejich přínos spočívá převážně v generování nových pracovních míst a ovlivňují také strukturu turistů příjezdějících do oblasti.

Třetí kategorií jsou „měkké“ neinfrastrukturní projekty, které se zaměřují na propagaci a prezentaci určité aktivity či oblasti. V rámci soukromých subjektů se většinou jedná o projekty

²⁸ když neuspějí, žádají ještě jednou – např. lokalita Lázně Slatinice-celkem podáno 5 žádostí, tři úspěšné a dvě neúspěšné

²⁹ tři žádosti Statutárního města Olomouc, jedna žádost Olomouckého kraje

menšího rozsahu, které negenerují nová pracovní místa a ve velké většině se zaměřují na zvýšení návštěvnosti, které je v tomto případě těžko odhadnutelné a špatně se dokazuje. Proto měly tyto projekty nejvíce problémů v období monitoringu. Oproti propagačním a prezentačním projektům veřejných subjektů jsou zaměřeny na konkrétní objekt (kromě projektu Olomouckým krajem po řece Moravě liniová struktura– viz příloha č. 8).

V této oblasti žadatelé několikrát žádali o podporu vícekrát – viz případ respondenta, kterému se díky několika úspěšným dotacím podařilo vybudovat lázeňský areál a doprovodnou infrastrukturou a ubytovacím zařízením, a to v rámci všech tří grantových schémat, které jsme v rámci soukromých subjektů hodnotili. To svědčí o dobré propracovanosti jednotlivých projektů a připravenosti žadatele, který uvedl, že projekty pro něj znamenaly značnou část výdajů a mnoho obětovaného času.

Tab. č. 15: Kategorie projektů soukromých žadatelů

Zaměření projektu	Počet projektů celkem		Počet projektů-cíl zvýšení návštěvnosti		Počet projektů-cíl vytvoření nových pracovních míst		Bodové ohodnocení pro zanesení do mapy (3-1 podle důležitosti)	
	úspěšní	něspěšní	úspěšní	neúspěšní	úspěšní	neúspěšní	úspěšní	neúspěšní
Infrastruktura-sportovní zařízení	8	11	8	11	8	10	3	3
Infrastruktura-ubyt. a stravov.zař.	5	5	2	2	5	2	2	2
Podpora MSP podnikatelů-měkké projekty	6	2	5	2	1	0	1	1

Zdroj: vlastní zpracování na základě seznamu žadatelů (příloha)

V přílohách č. 7 a 8 jsou uvedeny mapy vytvořené na základě tabulky č. 15. Jedná se o úspěšné (příloha č. 7) a neúspěšné (příloha č. 8) projekty. Mapové znázornění **dopadů projektů podporovaných z veřejných zdrojů** (lokalizace znázorněna v přílohách č. 5 a 6) jsem neprovedla. Jedná se o projekty s větším územím dopadem, který není vždy jednoznačný. Dopady těchto projektů se špatně hodnotí. V rámci marketingových projektů prováděných obcemi se většinou propagace zaměřuje na letáky a tištěné publikace. Otázkou je efektivita této prezentace jednotlivých oblastí – kdo jsou cílové skupiny a zda se k nim prezentace dostane. Jako nedostatečnou jsem v rámci analýzy předpokladů CR vyhodnotila propagaci kraje a jeho jednotlivých částí na internetu a její možné propojení s inzercí soukromých subjektů apod. (více v kap. 4.2.). Tímto tématem se zabývaly dva projekty (žadatel přímo Olomoucký kraj).

Infrastrukturní projekty na podporu sportovních zařízení obecně se vyznačují vysokou neúspěšností (viz tab. č. 15). Požadovaná finanční částka v tomto případě bývá vyšší a je nutno splnit více norem např. ve spojitosti s životním prostředím. Tyto projekty opravdu do oblasti zasáhnou. Zaměřila jsem se tedy na to jakým způsobem.

Jedná se o projekty výstavby – tzn. vybudování vleku, úprava sjezdovky apod. Největší infrastrukturní projekt byl podán jako jediný v rámci grantového schématu Podpora nadregionální infrastruktury cestovního ruchu. Jedná se o rozsáhlý projekt vybudování lyžařského areálu – sjezdovek, sedačkové lanovky a veškerého zázemí v okolí sjezdovek. Dalších několik úspěšných projektů v této kategorii je zaměřeno na vybudování vleku, rozšíření lyžařského areálu a vybudování snowparku (viz Příloha 7). Přínos těchto projektů do oblasti je značný – rozšiřuje se nabídka služeb CR, projekty generují nová pracovní místa a rozvoj doprovodné infrastruktury v oblasti. Zároveň rozvíjí CR v turisticky atraktivních oblastech – (kromě projektu vybudování hřiště v obci Rapotín, které dle slov respondenta nakonec využívají spíše místní obyvatelé). V příloze č. 9 vidíme možný dopad neúspěšných projektů v kraji. Jejich rozložení je téměř totožné s rozložením úspěšných projektů v kraji, která představují vysokou koncentraci. Pro lepší představu srovnat s přílohou č. 4.

Infrastrukturní projekty zaměřené na stravovací a ubytovací zařízení mají velký potenciál k ovlivnění profilu turisty, který do oblasti zamíří. Měly by vhodně doplňovat oblast působení infrastrukturních projektů. Tak tomu opravdu je, projekty jsou vždy lokalizovány do oblastí zvýšené turistické aktivity a doplňují infrastrukturu CR (viz příloha 7). V jednom případě se jedná o vybudování restaurace v ZOO na Svatém kopečku, zbytek jsou projekty zaměřené na rozšíření ubytovacích kapacit.

V mapě neúspěšných projektů (příloha č. 8) vidíme, že tento typ projektů je v kraji rozmístěn méně koncentrovaně (lokalizace např. Protivanov, Hranice na Moravě, Zlaté hory). V těchto oblastech podpora z fondů EU zaostává, proto je škoda, že projekty neuspěly a nerozšířily tak infrastrukturu CR v těchto oblastech. Je možné, že projekty byly neúspěšné z důvodu celkové koncepce a záměru, který obzvláště v případě Protivanova dostatečně nerozvíjel atraktivitu cestovního ruchu kraje. Tento fakt může souviset mimo jiné s lokalizací do oblasti, která nepatří k nejatraktivnějším v kraji. Tím se žadatelé dostávají do bludného kruhu, kdy výsledkem není snižování rozdíl mezi jednotlivými regiony, ale právě naopak.

Rozmístění měkkých projektů na podporu CR je shodné s rozmístěním projektů infrastrukturních. Často se jedná o propagaci právě těchto projektů, kdy žadatelé podávají více žádostí. V případě těchto projektů bývá problém s monitoringem, kdy je třeba pravidelně dokazovat zvýšení návštěvnosti daných objektů.

IV. kategorie

V kategorii úspěšných žadatelů převažoval pozitivní názor na další aktivity spojené s žádostí o dotace do budoucna. 56 % respondentů odpovědělo, že v budoucnu plánují další aktivity, nebo už nějaké provedly. Dále 26 % z nich plánuje aktivity spojené s jinými fondy EU – většinou se jedná o Evropský sociální fond.

Odpovědi žadatelů:

1. Budu určitě žádat (žádal jsem) ve stejné oblasti jako dosud

V této kategorii se objevuje hodně žadatelů, kteří žádali s pomocí agentury – v případě neúspěšných zvolí nebo už zvolili jinou. Další skupinu tvoří žadatelé, kteří budou žádat, pokud jim to dovolí finance, což je hlavním kritériem.

2. Budu žádat (žádal jsem) v jiné oblasti

20 % žadatelů uvedlo oblast lidských zdrojů. Tito respondenti si uvědomují možnosti v oblastech postižených nezaměstnaností. Ostatní mi nechtěli sdělit, v jaké jiné oblasti se chtějí angažovat

3. Nebudu z těchto fondů už žádat – bylo to příliš náročné a nevyplatí se to – 18 % žadatelů

Z výzkumu mezi žadateli byly vygenerovány překvapivě pozitivní výsledky, a to především mezi soukromými žadateli. Kromě několika žadatelů si všichni myslí, že financování ze zdrojů EU je užitečné a přínosné jak pro oblast, tak pro ně samé (i když vědí o problémech spojených s žádostí apod.) Většina se zajímá o dění v této oblasti dál. Devět respondentů si myslí, že je třeba podat více žádostí a že napodruhé je pravděpodobnost úspěchu vyšší. Dle procentuelního zastoupení neúspěšných žádostí se potvrdilo, že nejrizikovější skupinou jsou malé podnikatelské subjekty kvůli nedostatečným finančním zdrojům (zdroj: *Evaluační střednědobého pokroku programu SROP*, str. 43), nicméně také to, že pokud žadatel opravdu chce, případně žádá víckrát, nakonec se k dotaci dopracuje, a to i dle slov většiny soukromých žadatelů. Tato skutečnost představuje pokrok v dané oblasti, hlavně co se týče informovanosti mezi respondenty a uvědomění si přínosu programu.

7 Závěr

Diplomová práce je zaměřena na rozvoj cestovního ruchu v Olomouckém kraji formou podpory z fondů EU, konkrétně z programu SROP, v rámci kterého mohli zájemci čerpat dotace v období 2004-2006. V první (obecné) části práce je provedena analýza předpokladů cestovního ruchu v oblasti. V této části se zaměřuji na rozbor jednotlivých předpokladů rozvoje CR (hodnocení jednotlivých forem CR a jejich působení, návštěvnosti atraktivit cestovního ruchu a doprovodných zařízení apod.) Na konci analytické části v kapitole nazvané Shrnutí obecné části (kap. č. 5) je situace v Olomouckém kraji zhodnocena se zaměřením na rozmístění potenciálu v rámci jednotlivých obcí s rozšířenou působností. Bodové rozmístění jednotlivých atraktivit CR a plošné rozmístění potenciálu je zaznačeno do mapy (příloha č. 4).

Jádro diplomové práce tvoří výzkumná část, v rámci které proběhl kvalitativní výzkum mezi žadateli o dotace ze SROP a jeho grantových schémat na podporu cestovního ruchu. Výzkum byl proveden formou telefonických interview, případně dotazníku zaslaného e-mailem. Kladené otázky jsou zaměřeny na hlavní výzkumná témata práce: identifikaci cílů a obsahů projektů, úspěšnost projektů, rozmístění projektů a skutečný dopad na rozvoj cestovního ruchu v kraji. Byly rozděleny do čtyřech kategorií, v rámci kterých byly prezentovány výsledky práce.

V rámci I.kategorie byly zkoumány cíle projektů, jejich zaměření a vliv na úspěšnost žádosti. Bylo zjištěno, že cíle u úspěšných a neúspěšných žadatelů se neliší, nemají tedy vliv na úspěšnost žádosti. Další výsledky výzkumu v této kategorii byly zapracovány do hodnocení v rámci kategorie III.

V rámci II. kategorie byly vyhodnoceny výsledky analýzy příčin úspěšnosti a neúspěšnosti jednotlivých subjektů. Přinesly výsledky na obecnější úrovni (konkrétní dopady byly hodnoceny v kategorii III). Výzkum byl zaměřen na některé administrativní aspekty žádosti, které měli vliv na její úspěšnost v procesu podávání žádosti: role soukromé agentury, role kvalitního administrativního zpracování, vliv velikosti subjektu na úspěšnost. Výsledky výzkumu byly použity při závěrečném hodnocení v Kategorii III.

Rozmístění úspěšných a neúspěšných projektů v rámci kraje bylo zakresleno do mapy a srovnáno s mapou rozmístění hlavních atraktivit cestovního ruchu v kraji. Je vyznačen plošný a bodový dopad projektů. Další mapy úspěšných a neúspěšných žadatelů značí oblasti dopadu a jejich vlivu dle významu jednotlivých projektů. Výsledky byly hodnoceny po jednotlivých oblastech, proto je teď souhrnně prezentuji také tak. Při hodnocení byly použity výsledky z kategorie I a II a výsledky hodnocení analýzy v kapitole Shrnutí obecné části.

Bylo zjištěno, že rozložení atraktivit CR v rámci kraje odpovídá lokalizaci projektů na podporu CR. Největší koncentrace je v **severní oblasti kraje** (okresy Jeseník a Šumperk, přítomnost lázní, horská oblast, pestrá nabídka CR) – na základě shrnutí analýzy se jedná o oblast s největším potenciálem CR). Konkrétně jde o horskou oblast Jeseníků, kde je

koncentrace projektů nejvyšší. Z hlediska zaměření se jedná o infrastrukturní projekty zaměřené na podporu a rozvoj zimního cestovního ruchu v kraji. Koncentrace hlavních lokalit úspěšných a neúspěšných podaných žádostí se neliší a většinou se jedná o soukromé žadatele. Respondenti v těchto oblastech byli daleko lépe informováni o možnostech dotace získat (to se týká i veřejných subjektů, v severní oblasti kraje úspěšných). V této oblasti se reálně podařilo rozvíjet cestovní ruch, dopad infrastrukturních projektů jde v oblasti vidět, generuje nová pracovní místa a vytváří multiplikační efekt na malém území nejvyšší koncentrace projektů.

V **jižní části kraje** je situace jiná (okresy Prostějov a Přerov; potenciál má v oblastech cykloturistiky, kulturně-historický potenciál, tradice, zvyky a gastronomie). Potenciál je zde odlišný, obce v oblasti jsou tradiční charakter s bohatým a málo využívaným kulturním potenciálem (Přerovsko, Konicko, Prostějovsko). Výjimkou je ORP Hranice na Moravě, která disponuje vysokým potenciálem cestovního ruchu a koncentrací pestrých turistických atraktivit. Zájem o projekty EU v rámci CR je minimální. Pokud zde zájem je, jedná se o veřejné subjekty. Menší obce a mikroregiony se vyznačují vysokou neúspěšností podaných žádostí, obce větší než 5 tis. obyvatel jsou naopak úspěšné. V kraji tak vzniká heterogenita mezi veřejnými subjekty nad 5 tis. obyvatel (velmi vysoká úspěšnost podaných žádostí) a malými obcemi a mikroregiony (velmi nízká úspěšnost), kde je situace horší než v případě malých soukromých subjektů. Důvodem je problém s organizací v rámci mikroregionu, nízká podpora z vyšších správních celků, nízká míra spolupráce se soukromými subjekty a know-how. Základním řešením by měla být intervence kraje.

Koncentrace žádostí soukromých subjektů v oblasti je velice nízká.

Nízký zájem může být způsoben špatnou informovaností, ale také tím, že oblast není dostatečně turisticky atraktivní a je tedy těžší vymyslet projektový záměr a žádost si obhájit. I oblast ORP Hranice na Moravě i přes vysoký potenciál CR, kterým disponuje, se v žádostech o dotace na podporu CR neangažuje.

Ve **střední části kraje** se projevuje dominance města Olomouce. Projekty jsou koncentrovány v okolí Olomouce. Žadatelé jsou většinou větší soukromé subjekty a podpora se koncentruje do oblastí hlavních turistických atraktivit oblasti. V ORP Litovel, podobně jako v případě Hranic na Moravě, i přes vysoký potenciál CR o podporu není takový zájem, podobně jako v ostatních středních částech kraje (až na výjimky jako je obec Štítý).

Cílem podpory z fondů EU je vytváření homogenních regionů. Ani na malém území Olomouckého kraje podpora z fondů EU nevytváří homogenní podmínky a její dopady se vyznačují velkými regionálními rozdíly. Rozdíly se projevují také v možnostech jednotlivých subjektů dotace získat a v přístupu žadatelů v jednotlivých částech kraje. Řešení situace by mohlo spočívat v lepší informovanosti, iniciativě kraje případně i soukromých agentur v aktivním oslovování případných příjemců dotací v oblastech, kam peníze z dotací EU neplynou.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Odborná literatura:

- ANDĚL, J. (1996): Sociogeografická regionalizace. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, Ústí nad Labem, 85 s.
- BEECH, J. – CHADWICK, S. (2005): The Business of Tourism Management. Pearson, London, 608 s.
- BRADLEY, L. – O'DONNELL, N. – SHERIDON, N. – WHELAN, K. 1997. Regional aid and convergence. Aldershot, Avebury, 299 s.
- HENDL, J. (2005): Kvalitativní výzkum – základní metody a aplikace, Portál s.r.o., Praha, 407 s.
- HRALA, V. (1992): Geografie Cestovního ruchu. Idea servis, Praha, 190 s.
- HUDEC, K. a kol. (2007): Příroda České republiky: průvodce faunou. Academia, Praha, 439 s.
- KLÍMOVÁ, E. a kol. (1999): Školní atlas České republiky. Geodézie ČS, a.s., Praha, 176 s.
- LUKÁŠ, Z. (2000): Regionální a strukturální politika EU. Grafické závody Hronov, Praha, 132 s.
- MARTIN, P. (2002): Lahůdky moravské kuchyně. VPK, Praha, 106 s.
- MARYÁŠ, J. – OHÁŇKOVÁ, L. (2006): Evropská unie a euroregiony. Masarykova univerzita, Brno, 241 s.
- MUSTONEN, P. (2002): Issues in Modern and Postmodern Tourism. University of Joensuu, Savonlinna, 75 s.
- NEUHÄUSLOVÁ, Z. (2003): Přehled vegetace České republiky. Academia, Praha, 78 s.
- PAGE, S. – CONELL, J. (2008): Sustainable tourism. Routledge, London, 518 s.
- PÁSKOVÁ, M. – ZELENKA, J. (2002): Výkladový slovník cestovního ruchu. MMR, Praha, 448 s.
- Ročenka cestovního ruchu, ubytování a pohostinství.* (2007). MagConsulting, Praha, 220 s.
- STRAUSS, A. – CORBIN, Z. (1999): Základy kvalitativního výzkumu. Albert, Boskovice, 196 s.
- ŠAFÁŘ, J. a kol. (2003): Olomoucko. Ekocentrum, Brno, 457 s.
- ŠTĚPÁNEK, V – KOPAČKA, L – ŠÍP, J. (2001): Geografie cestovního ruchu. Nakladatelství Karolinum, Praha, 228 s.

URBÁŠKOVÁ, S. (2008): Tematický atlas Olomouckého kraje. Kartografie Praha a.s., Praha, 32 s.

TOUŠEK, V. – SMOLOVÁ, I. – FŇUKAL, M. (2005): Česká republika-portréty krajů. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha, 136 s.

VAN LIER, H.N. – TAYLOR, P.D. (1993): New challenges in recreation and tourism planning. Elsevir, Amsterdam, 239 s.

VYSTOUPIL, J. – ŠAUER, M. (2005): Geografie cestovního ruchu. Masarykova univerzita v Brně, Brno, 192 s.

VYSTOUPIL, J a kol. (2006): Atlas cestovního ruchu České republiky. MMR, Praha, 157 s.

WOKOUN, R. – VYSTOUPIL, J. (1987): Geografie cestovního ruchu a rekreace I. SPN, Praha, 250 s.

Cestovní ruch v České republice. (2007): Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, , Praha, 87 s.

časopis Dotace: Poradce pro evropské fondy. (2008): Economia a.s. 2008, roč.4, č.1-6. Praha, Economia.

Diplomové práce:

CHROMÝ, P. (2007): Vývoj příjezdového cestovního ruchu v ČR se zaměřením na kraj Vysočina. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta. 124 s.

DRAHOŠOVÁ, A. (2002): Rozvoj cestovního ruchu v oblasti Jeseníků a Javornického výběžku. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta. 156 s.

KRAUSOVÁ, L. (2008): Analýza využití strukturálních fondů Evropské unie pro cestovní ruch České republiky. Diplomová práce (Ing.). VŠE v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů, 156 s.

Elektronické zdroje:

Charakteristika Olomouckého kraje. CzechTrade: Business Info [online]. 19.03.2008. [cit. 2008-05-11]. Zdroj autora: ČSÚ.

Dostupný z WWW: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/olomoucky-kraj/charakteristika-olomouckeho-kraje/1000930/41072/>

CzechTourism [online]. 2008. Dostupný z WWW: www.czechtourism.cz

Český statistický úřad. (2008): *Ročenka Olomouckého kraje* [online]. 09.05.2008.

Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/>

Český úřad zeměměřičský: *Statistická ročenka půdního fondu.* Verze 1.7.2 [online]. 21.01.2008. [cit. 2008-05-11].

Dostupný z WWW:

<http://www.cuzk.cz/Dokument.aspx?PRARESKOD=998&MENUID=0&AKCE=DOC:10-ROCENKA>

Elektronická žádost ELZA: Fondy evropské unie [online].23.2.2007. Dostupný z www:

<http://old.strukturalni-fondy.cz/srop/elektronicka-zadost-elza>

Hamp, M. (2007): *Regionální diferenciaci současného socioekonomického vývoje v České republice* [online]. 2007. [cit. 2008-07-15].

Dostupný z www: http://sreview.soc.cas.cz/upl/archiv/files/511_07-5%20Hampl.pdf

Informační centrum Kravaře [online].2008. [cit. 2008-07-16].

Dostupný z www: http://www.i-kravare.info/sport/vypis.aspx?id_clanku=511

Kam plynuly prostředky ze SROP a JP2 [online]. 2008. [cit. 2008-08-15].

Dostupný z www: <http://www.strukturalni-fondy.cz/srop/kam-plynuly-prostredky-ze-srop-a-jpd-2>

Kniha seznamů-Book of lists [online]. 2004 , 2008. [cit. 2008-05-11].

Dostupný z WWW: <http://www.knihaseznamu.cz/regionalni-data>.

Kreisel, B. (2006): *Perspektiva cestovního ruchu v Jeseníkách* [online]. prosinec 2007.

[cit. 2008-05-11].

Dostupný z WWW:

http://www.vnitrostatnioffset.cz/download/perspektiva_cestovniho_ruchu/aixplan.doc

Marketingová strategie rozvoje cestovního ruchu v turistickém regionu Severní Morava a Slezsko [online].15. 10.2005. [cit. 2008-06-25]. Dostupný z www:

http://www.kraj-moravskoslezsky.cz/zip/rr_ms_02.pdf

Ministerstvo pro místní rozvoj (2008): *Statistiky cestovního ruchu* [online]. 2008.

[cit. 2008-05-11].

Dostupný z WWW: <http://www.mmr.cz/>

Návrh Nové rajonizace cestovního ruchu [online]. 2007.

Dostupný z www: <http://is.muni.cz/do/1456/soubory/katedry/kres/3910085/rajonizace.pdf>

Olomoucký kraj (2008): *Cestovní ruch* [online]. 2008. [cit. 2008-05-11].

Dostupný z WWW:

http://www.krolomoucky.cz/OlomouckyKraj/Cestovni+ruch/cestovni+ruch_CZ.htm?lang

Program rozvoje cestovního ruchu Olomouckého kraje- syntéza [online]. červenec 2003

[cit. 2008-05-11]. Dostupný z WWW:

http://www.studentivso.cz/cr_regiony/Programy_rozvoje/Olomoucky%20kraj/CROLK-B1_Synt%20E9za.doc

Řeka Morava v Litovelském Pomoraví- Unie pro řeku Moravu [online]. 2005.

[cit. 2008-07-28].

Dostupný z www: <http://www.uprm.cz/content/view/68/35/>

Seznam podaných žádostí v oblasti cestovního ruchu v rámci SROP za období 2004-2006 v Olomouckém kraji [online].2005.Ministerstvo pro místní rozvoj. Dostupný z www: http://mssfwww.mmr.cz/WebMSSF_Povs/publicPages/ReportsGuidePost.aspx?filtered=true

Střednědobá evaluace SROP: Evaluace střednědobého pokroku programu SROP (závěrečná zpráva) [online]. 26.4.2006. Petr Zajac

Dostupný z www: <http://old.strukturalni-fondy.cz/srop/strednedoba-evaluace-spolecneho-regionalniho-operacniho-programu>

Solich, R. 2008. *Vstup ČR do schengenského prostoru* [online]. 6.3.2008. [cit. 2008-06-25].

Dostupný z www: http://www.iss-edu.cz/upload/File/060308_Solich.ppt#317

Společný regionální operační program – úspěšné projekty v Olomouckém kraji [online]. 2007. [cit. 2008-08-07].

Dostupný z www: <http://www.bmasistent.com/file.php?nid=2606&oid=998692>

Szczyrba, Z. – Fňukal, M. – Kudrnovský, E. (2005): *Návštěvnost památkových objektů v ČR- vývojové tendence po roce 1989* [online].2005. [cit. 2008-06-30].

Dostupný z www: <http://geography.upol.cz/soubory/lide/fnukal/clanek2005-2.pdf>

Třídy turistických informačních center [online]. 2005. [cit. 2008-07-25].

Dostupný z www: www.CZeCOT.com

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha 1 Turistická informační centra a mezinárodní cyklistické stezky Olomouckého kraje
- Příloha 2 Seznam výzkumných objektů a jejich projektů
- Příloha 3 Dotazník pro žadatele o dotace
- Příloha 4 Rozložení atraktivit cestovního ruchu v Olomouckém kraji
- Příloha 5 Rozmístění plošných a bodových úspěšných projektů
- Příloha 6 Rozmístění plošných a bodových neúspěšných projektů
- Příloha 7 Dopad projektů úspěšných soukromých žadatelů
- Příloha 8 Dopad projektů neúspěšných soukromých žadatelů
- Příloha 9 Povinné přílohy, které musí být přiloženy k žádosti o dotace (v daném pořadí)